

Lakiosasto

2.5.1990

Työeläkelaitoksille

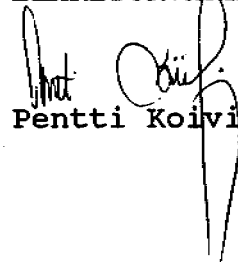
1.7.1990 VOIMAANTULEVAT UUDET PERHE-ELÄKESÄÄNNÖKSET

Uudet perhe-eläkesäännökset tulevat voimaan 1.7.1990 lukien. Eläketurvakeskus on yleiskirjeellä A 23/89 lähettänyt eläkelaitoksille hallituksen esityksen uudistuksesta. Vahvistetut lait ovat yleiskirjeen A 6/90 liitteenä. Tässä yleiskirjeessä annetaan uusien säännösten soveltamisohjeet.

Yleiskirjeen valmistelutyö on tehty Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten edustajien muodostamassa tulkintaryhmässä.

Perhe-eläkeuudistuksen vaikutuksista eläkehakemusten käsittelyyn ja tietoliikenteeseen annetaan eri ohjeet. Uudistuksen johdosta pienten eläkkeiden kertasuorituskerhoimet tarkistetaan ja tästä annetaan ohjeet erikseen.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivisto

Helena Tapio

Lakiosasto

2.5.1990

1.7.1990 VOIMAAN TULEVAT UUDET PERHE-ELÄKESÄÄNNÖKSET

Sisällysluettelo	sivu
1 TYÖELÄKELAKIEN MUUTOSTEN KESKEINEN SISÄLTÖ	1
2 PERHE-ELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET	4
2.1 Lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen	4
2.2 Lesken oikeus perhe-eläkkeeseen	7
2.2.1 Leskellä on edunjättäjän kanssa yhteinen lapsi...	7
2.2.2 Leskellä ei ole yhteistä lasta edunjättäjän kanssa	8
2.3 Edunjättäjän entisen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen..	11
3 PERHE-ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN	12
3.1 Lapseneläkkeen laskeminen	14
3.1.1 Täysorvon lisä	15
3.2 Leskeneläkkeen laskeminen	17
3.2.1 Edunsaajana vain leski	17
3.2.2 Edunsaajana leski ja yksi tai useampia lapsia ...	17
3.2.3 Edunsaajana entinen puoliso	18
3.2.4 Edunsaajana leski, entinen puoliso ja lapsia	20
4 YHTEENSOVITUS	21
5 ELÄKESOVITUS	25
5.1 Eläkesovituksen tekemisajankohta	26
5.1.1 Perheessä ei ole alaikäisiä lapsia	26
5.1.2 Perheessä on alaikäisiä lapsia	27
5.1.3 Entinen puoliso	28
5.2 Eläkesovitusperuste	28
5.3 Eläkesovituksen suorittaminen	30
5.4 Eläkesovituksessa huomioon otettavat lesken tulot	31
5.5 Eläkesovitus, kun leski saa omaa työeläkettä	32

Lakisasto

2.5.1990

5.6	Eläkesovitus, kun leski ei saa omaa eläkettä	34
5.6.1	Eläkesovitus lesken laskennallisen eläkkeen perusteella	34
5.6.2	Eläkesovitus lesken todellisten tulojen perusteella	36
5.7	Menettely eläkesovituksen tullessa ajankohtaiseksi	43
6	MUUTOKSET PERHE-ELÄKKEEN MAKSAMISESSA	44
6.1	Eläkkeen määrän tarkistukset	44
6.1.1	Perhe-eläkkeen määrän ja jakaantumisen tarkistukset	44
6.1.2	Uusi yhteensovitus	45
6.1.3	Eläkesovitus seitsemännen kuukauden alusta	46
6.1.4	Eläkesovitus, kun lapsi lakkaa olemasta edunsaaja	47
6.1.5	Eläkesovituksen tarkistaminen	47
6.2	Perhe-eläkkeen lakkaaminen	48
6.3	Leskeneläkkeen kertasuoritus	49
6.4	Lakkautetun leskeneläkkeen palauttaminen	50
7	HAKEMINEN	51
7.1	Perhe-eläkkeen hakeminen	51
7.2	Poikkeuksellisen eläkesovituksen hakeminen	52
7.3	Hakemus lakkautetun leskeneläkkeen palauttamisesta	53
8	VOIMAANTULO	53
9	PERHE-ELÄKKEIDEN VEROTUS	54
10	PÄÄPIIRTEET YLEISESTÄ PERHE-ELÄKKEESTÄ	54

Lakiosasto

2.5.1990

1.7.1990 VOIMAANTULEVAT UUDET PERHE-ELÄKESÄÄNNÖKSET

1

TYÖELÄKELAKIEN MUUTOSTEN KESKEINEN SISÄLTÖ

Voimaantulo

Perhe-eläkeuudistus koskee niitä tapauksia, joissa edunjättäjä on kuollut uusien säännösten voimaantultua eli 1.7.1990 tai sen jälkeen. Tästä syystä on vielä pitkään voimassa kaksi perhe-eläkejärjestelmää, vanha ja uusi.

Uusien säännösten soveltaminen on siis sidottu eläketapahtumahetkeen, joka perhe-eläkkeessä on edunjättäjän kuolema. Näin ollen uudet säännökset eivät koske ennen uudistuksen voimaantuloa kuolleen edunjättäjän jälkeen myönnettyjä tai myönnettäviä perhe-eläkkeitä. Tästä on kaksi poikkeusta. Ensinnäkin leski, jonka aviopuoliso on kuollut ennen uusien säännösten voimaantuloa, voi perhe-eläkettään menettämättä solmia 50 vuotta täytettyään uuden avioliiton 1.7.1990 tai sen jälkeen. Toiseksi jos vanhojen säännösten mukaan myönnettyä perhe-eläkettä saava lapsi täyttää 16 vuotta uusien säännösten voimaantultua, perhe-eläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus vasta lapsen täyttäessä 18 vuotta eikä 16 vuoden iän täyttämishetkellä, kuten aikaisemmin on tehty.

Laajuus

Perhe-eläkeuudistus koskee sekä työeläkejärjestelmää että kansaneläkejärjestelmän yleistä perhe-eläkettä. Työeläkejärjestelmässä perhe-eläkeuudistus koskee sekä yksityisen (mukaan lukien merimieseläkejärjestelmä) että julkisen sektorin työeläkelakeja. Uudistuksen jälkeen perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ovat koko työeläkejärjestelmässä samat. Kansaneläkejärjestelmän perhe-eläkelain uusia säännöksiä selostetaan kohdassa 10. Tapaturmavakuutuslakia ja liikennevakuutuslakia uudistus ei koske, mutta tapaturmavakuutusjärjestelmässä on vireillä säännösten muuttaminen yhtenäisemmiksi työeläkejärjestelmän kanssa.

Tavoite

Perhe-eläkkeet pyritään kohdentamaan siten, että perhe-eläke aikaisempaa oikeudenmukaisemmin ja tasa-arvoisemmin ottaisi huomioon menetyksen, jonka huoltajan kuolema aiheuttaa perheen toimeentulolle. Lasten eläketurvaa parannetaan kansaneläkejärjestelmässä lasten perhe-eläkkeiden tasoa korottamalla ja nostamalla lapseneläkkeen pääteikä 16 vuodesta 18 vuoteen. Työeläkejärjestelmässä lasten osuuteen edunjättäjän eläkkeestä ei enää vaikuta se, onko edunsaajana myös leski vai ei.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläkeoikeus

Uudistuksen johdosta miehet ja naiset tulevat saamaan leskeneläkkeen samoin edellytyksin. Leskeneläkeoikeus syntyy, kuten aikaisemminkin, vain avioliiton, ei avoliiton perusteella.

Leskeneläkkeen saaminen edellyttää edelleenkin, että avioliitto on solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta.

Leskeneläkeoikeutta on laajennettu aikaisemmasta siten, että leskellä, miehellä tai naisella, on eläkeoikeus aviopuolisonsa jälkeen, jos puolisoilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Leskeneläkkeeseen on siis oikeus, vaikka yhteinen lapsi olisi edunjättäjän kuollessa yli 18-vuotias tai kuollut ennen edunjättäjää. Tällä säännöksellä on korjattu se epäkohta, että alle 40-vuotias leski ei ole saanut leskeneläkettä, jos lapsi edunjättäjän kuollessa jo oli täyttänyt 18 vuotta, vaikka lasten hoitoajasta johtuneet katkokset ovat saattaneet aiheuttaa vajausta lesken omaan eläketurvaan.

Vaikka puolisoilla ei ole ollut yhteistä lasta, leskellä on perhe-eläkeoikeus eräin edellytyksin. Puolisoiden avioliiton tulee tällöin olla solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja avioliiton on tullut jatkaa vähintään viisi vuotta. Tämän lisäksi edellytetään joko, että leski oli täyttänyt edunjättäjän kuollessa 50 vuotta, tai että hän edunjättäjän kuollessa oli ollut vähintään kolmen vuoden ajan työkyvytön. Lapsettomalla leskellä perhe-eläkkeen saaminen on siten aikaisempaa suuremmissa määrin kytketty avioliiton kestoon ja hänen ikäänsä paitsi edunjättäjän kuolinhetkellä myös avioliiton solmimishetkellä.

Näiden edellytysten voimaantulo tapahtuu asteittain. Lapsettomilla naisilla, jotka ovat syntyneet ennen 1.7.1950 ja jotka siis olivat täyttäneet lain voimaantullessa aikaisemmin edellytetyn 40 vuoden alaikärajan, leskeneläkkeen saamisen edellytyksenä on 50 vuoden asemesta edelleen 40 vuoden vähimmäisikä. Jos ennen 1.7.1950 syntynyt nainen oli avioliitossa edunjättäjän kanssa lain tullessa voimaan 1.7.1990, hän voi saada leskeneläkkeen jo kolmen avioliittovuoden jälkeen, kuten aikaisemminkin, ja vaikka hän olisi mennyt naimisiin vasta 50 vuotta täytettyään.

Voimaantulon asteittaisuudesta johtuu, että lapsettomien naisleskien kohdalla tulevat vanhat säännökset osittain sovellettaviksi aina 1.7.2000 saakka.

Lakiosasto

2.5.1990

Uudistuksen jälkeen leskeneläkkeen voi saada myös edunjättäjän entinen aviopuoliso. Edellytyksenä on, että edunjättäjä oli velvollinen maksamaan elatusapua entiselle puolisolleen. Edellä mainitut lesken ikää ja avioliiton kestoa koskevat leskeneläkkeen saamisen edellytykset, niiden lievennyksiä lukuunottamatta, koskevat myös edunjättäjän entistä aviopuolisoa. Entisen puolison eläke sisältyy leskeneläkkeeseen ja se vähentää leskeneläkettä.

Lapseneläkkeeseen ovat oikeutettuja edunjättäjän alle 18-vuotiaat lapset. Myös lesken lapset, jotka edunjättäjän kuollessa asuivat samassa taloudessa tämän ja lesken kanssa, ovat oikeutettuja perhe-eläkkeeseen isäpuolensa ja äitipuolensa jälkeen.

Eläkkeen määrä

Työeläkejärjestelmän perhe-eläke määrätään edelleen edunjättäjän eläkkeen perusteella. Perhe-eläke jaetaan lesken ja lasten osiin. Laissa eläkkeistä käytetään nimeä leskeneläke ja lapseneläke. Leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden yhteismäärä ei voi ylittää edunjättäjän eläkkeen määrää. Leskeneläkkeestä vähennetään mahdollinen entisen puolison eläke.

Leskeneläke on pyritty aikaisempaa selvemmin kohdentamaan leskille, joiden toimeentulo heikkenee puolison kuoleman johdosta. Tämä tapahtuu ottamalla leskeneläkettä laskettaessa huomioon lesken omien ansiotulojen ja oman eläkkeen vaikutus perheen toimeentuloon (eläkesovitus). Eläkesovituksessa leskeneläkettä vähennetään, jos leskelle karttuneet työeläkkeet ylittävät tietyn rajan. Työelämässä vielä mukana olevalle leskelle maksetaan kuitenkin leskeneläke ensimmäiset kuusi kuukautta ilman eläkesovitusta.

Jos lesken ja edunjättäjän yhteisessä kodissa oli edunjättäjän kuollessa huollettavana lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi, leski useimmiten huolehtii myös lapsen toimeentulosta. Tämän vuoksi leskeneläkkeeseen ei tehdä eläkesovitusta ennen kuin nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista lapsista täyttää 18 vuotta.

Eläkesovitus tehdään myös entisen puolison perhe-eläkkeeseen. Lapseneläkkeeseen sitä ei sen sijaan koskaan tehdä.

Hallituksen esitys perhe-eläkeuudistukseksi on lähetetty eläkelaitoksille yleiskirjeellä A 23/89. Vahvistetut lait ovat yleiskirjeen A 6/90 liitteenä.

Lakiosasto

2.5.1990

Jollei toisin mainita, pykäläviittaukset tarkoittavat seuraavassa tekstissä TEL:n pykälää.

2

PERHE-ELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET

Perhe-eläkkeen voivat saada lapset, leski ja edunjättäjän entinen aviopuoliso (4 §:n 5 momentti).

Sekä mies- että naisleskillä on oikeus perhe-eläkkeeseen samojen edellytysten mukaan. Entisenä puolisona perhe-eläkkeen voi samoin saada sekä mies että nainen.

Sillä, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjättäjän kuoleman, ei ole perhe-eläkeoikeutta (4 a §:n 5 momentti).

2.1

Lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen

Lapseneläkkeen saamisen edellytyksenä on, että lapsi on edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotias (4 a §:n 3 momentti).

Myöskään työkyvyttömälle lapselle ei uusien säännösten mukaan enää myönnetä lapseneläkettä 18 ikävuoden jälkeen. Tällainen lapsi voi saada omaa työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkkeenä.

Lapsella on oikeus perhe-eläkkeeseen sekä äitinsä että isänsä jälkeen. Lapseneläkkeen voi saada edunjättäjän oma lapsi, ottolapsi tai lapsi, jolle edunjättäjä oli kuollessaan velvollinen suorittamaan elatusapua. Lapsi saa eläkkeen myös isä- tai äitipuolensa jälkeen, jos lapsi asui isä- tai äitipuolen kuollessa tämän ja oman vanhempansa yhteisessä kodissa. Näin ollen lapseneläkkeen voi saada myös lesken lapsi tai ottolapsi.

Lapsella on oikeus lapseneläkkeeseen vain kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Tämä ei kuitenkaan rajoita eläkeoikeuden syntymistä lapsen omien vanhempien jälkeen (4 a §:n 3 momentti). Vaikka lapsi jo saa lapseneläkettä esimerkiksi äitinsä ja isäpuolensa jälkeen, hän saa hakemuksesta lapseneläkkeen oman isänsä kuoltua. Tällöin isäpuolen jälkeen myönnetty lapseneläke lakkautetaan. Edunsaajalle annetaan näissä tilanteissa ennakkona laskelma oman vanhemman jälkeen myönnettävän lapseneläkkeen määrästä. Jos edunsaaja on saanut tiedon eläkeoikeudesta, mutta hän ei silti hae eläkettä, eläkelaitoksen on pyrittävä saamaan häneltä vahvistus kieltäytymiseen. Eläkehakemus jaetaan tavalliseen tapaan kaikkien niiden eläkejärjestelmien

Lakiosasto

2.5.1990

käsiteltäväksi, joiden piiriin lapsen oma vanhempi kuului.

Äitinsä ja isänsä jälkeen eläkettä saavalle lapselle ei sen sijaan voi enää syntyä oikeutta lapseneläkkeeseen, jos hänen isä- tai äitipuolensa kuolee.

Edunjättäjän oma lapsi

Alle 18-vuotiaalla edunjättäjän omalla lapsella on aina oikeus lapseneläkkeeseen. Eläkeoikeus on myös miespuolisen edunjättäjän lapsella, jonka edunjättäjä on tunnustanut ennen isyyslain voimaantuloa 1.10.1976 samoin kuin lapsella, jolle edunjättäjä oli sitoutunut tai velvoitettu suorittamaan elatusapua avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista annetun lain mukaisesti (voimaantulosäännös). Tämä säännös menettää merkityksensä 1.10.1994, jolloin ennen isyyslain voimaantuloa syntyneet lapset ovat täyttäneet 18 vuotta.

Isänsä kuoleman jälkeen syntyneellä lapsella on lapseneläkeoikeus syntymää seuraavan kuukauden alusta. Kuitenkin jos lapsen äiti on raskauden aikana solminut uuden avioliiton, ei lapsella ole lapseneläkeoikeutta äidin aikaisemman aviopuolison jälkeen, koska lasta isyyslain mukaan pidetään tästä uudesta avioliitosta syntyneenä lapsena, jollei kanteen johdosta todeta, että edunjättäjä oli lapsen isä.

Lesken lapsi

Lesken alle 18-vuotiaalla lapsella, joka ei samalla ole edunjättäjän lapsi, on oikeus lapseneläkkeeseen, jos lapsi asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Lapsen tulee siis olla huollettavana lesken ja edunjättäjän yhteisessä kodissa silloin, kun edunjättäjä kuolee. Lapsen eläkeoikeuteen ei vaikuta se, että lapsi myöhemmin muuttaa pois yhteisestä kodista. Eläkeoikeus on sekä isä- että äitipuolen jälkeen.

Laista ei käy selvästi ilmi, onko lapsella oikeus lapseneläkkeeseen esimerkiksi isäpuolensa jälkeen myös silloin, kun lapsen oma äiti on kuollut ennen isäpuolta. Eläkeoikeuden voidaan katsoa olevan myös tällaisessa tilanteessa, jos isäpuoli on vaimonsa kuoleman jälkeenkin kodissaan huolehtinut lapsipuolensa elatuksesta.

Lesken lapsen eläkeoikeuden syntymistä ei enää estä se, että lesken ja edunjättäjän avioliitto oli solmittu vasta edunjättäjän täytettyä 65 vuotta.

Lakiöasto

2.5.1990

Jos edunjättäjällä, leskellä ja lapsella oli edunjättäjän kuollessa sama osoite, lähtökohtana on se, että he asuivat samassa taloudessa.

Lapsen katsotaan asuneen edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa myös siinä tapauksessa, että perheeseen henkikirjoitettu lapsi esimerkiksi koulunkäynnin takia asui toisella paikkakunnalla edunjättäjän kuollessa. Sama koskee tilapäistä, lyhytaikaista laitoksessa oloa tai lapsen ottamista tilapäisesti sosiaalilautakunnan huostaan. Myöskään väestökirjalain mukainen kotipaikka ei näissä tapauksissa muutu. Lesken pysyvässä laitoshoidossa olevan lapsen ei voida katsoa asuneen tämän ja edunjättäjän kanssa samassa taloudessa.

Aikaisempiin perhe-eläkesäännöksiin verrattuna lapseneläkkeeseen oikeutettujen lasten piiri laajenee sikäli, että lapsi voi nyt saada lapseneläkkeen myös äitipuolensa jälkeen. Toisaalta samassa taloudessa asumisen vaatimus rajaa nyt lapseneläkeoikeuden ulkopuolelle myös naislesken lapsen, jonka elatuksesta edunjättäjä oli yhdessä lesken kanssa huolehtinut, jos tämä lapsi asui muualla kuin heidän yhteisessä kodissaan. Uudet säännökset siis korostavat edunjättäjän kuolinhetken vakiintuneen tilanteen merkitystä lapseneläkeoikeuden syntymisessä.

Ottolapsi

Ottolasta pidetään ottolapsilain mukaan ottovanhempiensa eikä luonnollisten vanhempiensa lapsena. Ottolapsella on siten lapseneläkeoikeus ottovanhempiensa jälkeen, mutta ei luonnollisten vanhempiensa jälkeen. Vastaavasti myös sellainen ottolapsi, jonka lapseksiottamiseen tuomioistuimien oli antanut suostumuksensa ennen uuden ottolapsilain voimaantuloa 1.1.1980, on oikeutettu lapseneläkkeeseen vain ottovanhempiensa jälkeen (voimaantulosäännös).

Lapseneläkkeeseen on oikeus myös edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asuneella lesken ottolapsella, jonka leski oli ottanut ottolapsekseen ennen edunjättäjän kuolemaa.

Kasvatilapsi

Jos edunjättäjä oli kodissaan huolehtinut muun kuin puolisonsa lapsen elatuksesta, ei tällaisella kasvatilapsella ole oikeutta lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen. Sen sijaan kansaneläkejärjestelmästä kasvatilapsi voi saada perhe-eläkkeen kasvattivanhempansa jälkeen.

Lakiosasto

2.5.1990

2.2

Lesken oikeus perhe-eläkkeeseen

Leskeneläkeoikeus syntyy avioliiton perusteella. Jos puoliso oli tuomittu avioeroon, mutta eropäätös ei ollut edunjättäjän kuollessa lainvoimainen, katsotaan avioliiton olleen voimassa kuolinhetkellä. Kuitenkin jos avioerotuomiosta oli valitettu vain avioeron liitännäiskysymysten osalta, on ratkaiseva tuomion julistamispäivä. Avioliiton tulee olla solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta.

Avoliiton perusteella ei voi saada leskeneläkettä.

Eläkeoikeus on sekä mies- että naisleskillä.

2.2.1

Leskellä on edunjättäjän kanssa yhteinen lapsi

Jos leskellä on tai hänellä on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa, leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen (4 a §:n 1 momentti). Vaatimuksena on lisäksi, että avioliitto on solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta. Lesken omalla iällä, avioliiton kestolla tai lapsen iällä edunjättäjän kuolinhetkellä ei sen sijaan ole merkitystä.

Puolisoiden yhteisenä lapsena pidetään myös lasta, joka syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen. Leskeneläkeoikeus alkaa tällöinkin edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alusta. Jos leski kuitenkin on solminut uuden avioliiton ennen lapsen syntymää, on lapsi isyyslain mukaan lesken ja uuden aviopuolison yhteinen. Näin ollen leskelle ei näissä tapauksissa voi syntyä leskeneläkeoikeutta aikaisemman, kuolleen aviopuolison jälkeen.

Leskellä on eläkeoikeus, vaikka lapsi olisi kuollut jo ennen edunjättäjää. Kuolleen syntyneen lapsen perusteella ei leskeneläkeoikeutta kuitenkaan ole.

Puolisoiden yhteinen ottolapsi on heidän yhteinen lapsensa, joten tällainen ottolapsi tuo leskelle leskeneläkeoikeuden. Kasvatilapsen perusteella ei sen sijaan leskeneläkeoikeutta synny.

Jos puolisoiden yhteinen lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa, ei leskelle tämän lapsen perusteella synny leskeneläkeoikeutta (4 a §:n 4 momentti).

Jos leski on ottanut edunjättäjän lapsen ottolapsekseen vasta edunjättäjän kuoleman jälkeen, hänellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen, vaikka tällaista

Lakiosasto

2.5.1990

lasta ottolapsilain mukaan pidetäänkin puolisoiden yhteisenä lapsena (4 a §:n 4 momentti).

Vaikka lesken ja edunjättäjän kodissa edunjättäjän kuollessa asuikin edunjättäjän tai lesken lapsi tai ottolapsi, jolla on oikeus lapseneläkkeeseen, ei leskellä tämän lapsen perusteella, toisin kuin ennen, ole leskeneläkeoikeutta, koska lapsi ei ole puolisoiden yhteinen.

Leski voi saada perhe-eläkkeen vain yhden edunjättäjän jälkeen. Tästä syystä yli 50-vuotiaana uudelleen avioituneella leskellä, joka saa leskeneläkettä, ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen uuden puolison kuoltua, vaikka uudesta avioliitosta olisikin yhteisiä lapsia. Edellisen puolison kuoltua myönnettyä perhe-eläkettä ei voi edes pyynnöstä lakkauttaa, jos leski uuden avioliiton solmiessaan on yli 50-vuotias. Silloinkaan, kun perhe-eläkettä ei yhteensovituksen tai eläkesovituksen takia ole jäänyt maksettavaksi, ei uutta leskeneläkeoikeutta synny (4 a §:n 4 momentti, 4 b §:n 2 momentti).

2.2.2

Leskellä ei ole yhteistä lasta edunjättäjän kanssa

Jollei puolisoilla ole tai ole ollut yhteistä lasta, leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos seuraavat ehdot täyttyvät (4 a §:n 1 momentti):

- avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta ja leski 50 vuotta,
- avioliitto oli ennen edunjättäjän kuolemaa jatkunut vähintään viisi vuotta yhdenjaksoisesti (yhdenjaksoisuudesta katso VAKO 469/84/228) ja
- leski edunjättäjän kuollessa oli täyttänyt 50 vuotta tai oli pitkäaikaisesti työkyvytön.

Aikaisempien säännösten mukaan lapsettomalla naisleskellä oli perhe-eläkeoikeus, jos hän puolisonsa kuollessa oli täyttänyt 40 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme vuotta.

Lakiosasto

2.5.1990

Ennen 1.7.1950 syntyneet naiset, joilla ei ollut yhteistä lasta edunjättäjän kanssa

Uusien säännösten voimaantullessa 40 vuotta täyttäneiden (eli ennen 1.7.1950 syntyneiden) naisten leskeneläkeoikeuden saamisen edellytyksiä on lievennetty (4 a §:n 2 momentti, voimaantulosäännös). Lievennykset eivät koske entistä puolisoa. Yksityisellä sektorilla lievennykset koskevat vain naisia, koska miehillä ei aikaisemmin ollut perheläkeoikeutta. Valtiolla ne sen sijaan koskevat sekä mies- että naisleskiä.

Kaikkien ennen 1.7.1950 syntyneiden naisten osalta noudatetaan 50 vuoden asemesta 40 vuoden vähimmäisikää leskeneläkkeen saamisen edellytyksenä. Viimeinenkin ikäluokka tästä naisryhmästä saavuttaa 50 vuoden iän 1.7.2000. Vasta tästä ajankohdasta lukien siis kaikilta lapsettomilta leskiltä edellytetään 50 vuoden ikää edunjättäjän kuolinhetkellä, jotta oikeus leskeneläkkeeseen syntyisi.

MEL:ssa vastaava leskeneläkkeen saamisen alaikäraja on 35 vuotta eikä 40 vuotta, koska aikaisempienkin MEL:n säännösten mukaan leskeneläkkeen voi saada 35-vuotiaana.

Lievennykset avioliiton kestoaja- ja solmimisikäedellytyksissä riippuvat siitä, oliko leski avioliitossa edunjättäjän kanssa vai ei lain tullessa voimaan 1.7.1990.

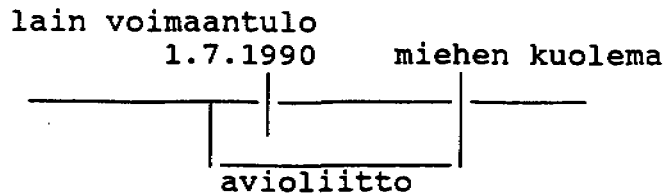
- avioliitossa 1.7.1990

Jos ennen 1.7.1950 syntynyt nainen on avioliitossa edunjättäjän kanssa lain voimaantullessa, hänellä on oikeus leskeneläkkeeseen edellyttäen, että avioliitto edunjättäjän kuollessa oli yhdenjaksoisesti jatkunut vähintään kolme vuotta. Avioliiton kesto koskeva vaatimus on siis aikaisempien säännösten mukainen.

Näitä leskiä ei koske myöskään uuden lain vaatimus siitä, että avioliitto on tullut solmia ennen kuin leski täytti 50 vuotta.

Lakiösasto

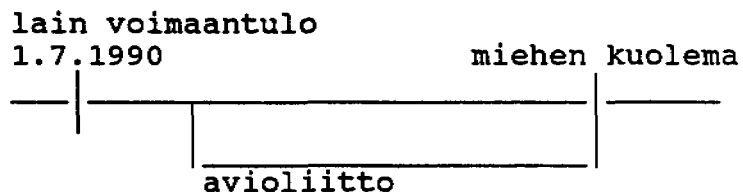
2.5.1990

- jatkunut vähintään 3 vuotta
- solmittu viimeistään 30.6.1990 ja ennen kuin mies täytti 65 vuotta

- ei avioliitossa 1.7.1990

Jos ennen 1.7.1950 syntynyt nainen ei ollut avioliitossa lain tullessa voimaan, hänelle syntyy myöhemmin solmimansa avioliiton perusteella oikeus leskeneläkkeeseen, vaikka hän olisi alle 50-vuotias edunjättäjän kuollessa. Tällainen nainen voi siis saada leskeneläkeoikeuden, jos hän solmii avioliiton ennen 50 vuoden iän täyttämistä. Edellytyksenä on lisäksi, että avioliitto edunjättäjän kuollessa on yhdenjaksoisesti jatkunut vähintään viisi vuotta.

- jatkunut vähintään 5 vuotta
- solmittu ennen kuin nainen täytti 50 vuotta ja mies 65 vuotta

Pitkäaikaisesti työkyvytön leski

Leskellä on alle 50-vuotiaanakin oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on pitkäaikaisesti työkyvytön. Tällainen on lain mukaan leski, joka edunjättäjän kuollessa sai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan. On edellytettävä, että eläke on jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kolme vuotta edunjättäjän kuolinpäivään mennessä. Kolmen vuoden aika voi koostua myös määräaikaisista eläkejaksoista, kunhan jaksojen välillä ei ole katkoja. Lesken katsotaan saaneen eläkettä myös siinä tapauksessa, että eläke myönnetään hänelle esimerkiksi valitusasteen päätöksellä takautuvasti niin, että sitä tulee maksettavaksi vähintään kolmen vuoden ajalta juuri

Lakiosasto

2.5.1990

ennen edunjättäjän kuolemaa. Sairausvakuutuspäivärahan maksukautta ei oteta tässä huomioon.

Lesken työkyvyttömyyden lisäksi tällöinkin edellytetään, että avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta ja se oli solmittu ennen kuin edunjättäjä täytti 65 vuotta. Koska kyse on leskestä, joka edunjättäjän kuollessa on alle 50-vuotias, täyttyy aina se edellytys, että avioliitto on solmittu ennen kuin leski täytti 50 vuotta.

Jos ennen 1.7.1950 syntynyt, työkyvytön nainen on lain voimaantulohetkellä avioliitossa edunjättäjän kanssa, hänellä on voimaantulosäännöksen perusteella miehensä jälkeen oikeus leskeneläkkeeseen, jos avioliitto on jatkunut vähintään kolme vuotta.

2.3

Edunjättäjän entisen puolison oikeus perhe-eläkkeeseen

Edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan velvollinen määrääjain maksamaan entiselle puolisolleen elatusapua. Eläkeoikeutta ei synny kertakaikkisena korvauksena vahvistetun elatusavun perusteella (4 §:n 5 momentin 4 kohta).

Elatusavun maksamisvelvollisuuden on perustuttava tuomioistuimen lainvoimaiseen päätökseen tai sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen. Merkitystä ei ole sillä, maksoiko edunjättäjä todellisuudessa elatusapua.

Sellainen puolisoiden keskinäinen sopimus elatusavun maksamisesta, jota sosiaalilautakunta ei ole vahvistanut, ei anna entiselle puolisolle perhe-eläkeoikeutta.

Entisen puolison oikeudesta perhe-eläkkeeseen on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä leskestä ja lesken oikeudesta perhe-eläkkeeseen on säädetty.

Näin ollen entisellä puolisollla on iästään ja avioliiton kestosta riippumatta oikeus perhe-eläkkeeseen, jos hänellä ja edunjättäjällä on tai on ollut yhteinen lapsi. Jollei yhteistä lasta ole tai ole ollut, entisen puolison tulee olla joko 50 vuotta täyttänyt tai pitkäaikaisesti työkyvytön ja lisäksi eroon päättyneen avioliiton on aikoinaan pitänyt jatkua ainakin viisi vuotta ja avioliitto on tullut solmia ennen kuin entinen puoliso oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta. Voimaantulovaiheen lievennykset näissä edellytyksissä eivät koske entistä puolisoa.

Lakiosasto

2.5.1990

3

PERHE-ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN

Perhe-eläkkeen perusteena on, samoin kuin aikaiseminkin, edunjättäjän kuolinhetkellään saama oma eläke ennen yhteensovitusta.

Jollei edunjättäjä kuollessaan saanut eläkettä, perhe-eläkkeen perusteena on eläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi. Perhe-eläke (leskeneläke, entisen puolison eläke ja lapseneläkkeet yhteensä) voi olla enintään edunjättäjän ansaitseman eläkkeen suuruinen.

Lapseneläkkeiden suuruuteen ei enää yleensä vaikuta se, että edunsaajana on myös leski (tai entinen puoliso). Leskeneläkkeen määrään lasten luku sen sijaan edelleenkin vaikuttaa silloin, kun edunsaajana on lesken lisäksi useampi kuin yksi lapsi.

Saman edunjättäjän jälkeen myönnettävät muut eläkkeet otetaan perhe-eläkettä laskettaessa yhteensovituksessa huomioon kuten tähänkin asti.

Leskeneläkkeen eläkesovituksesta

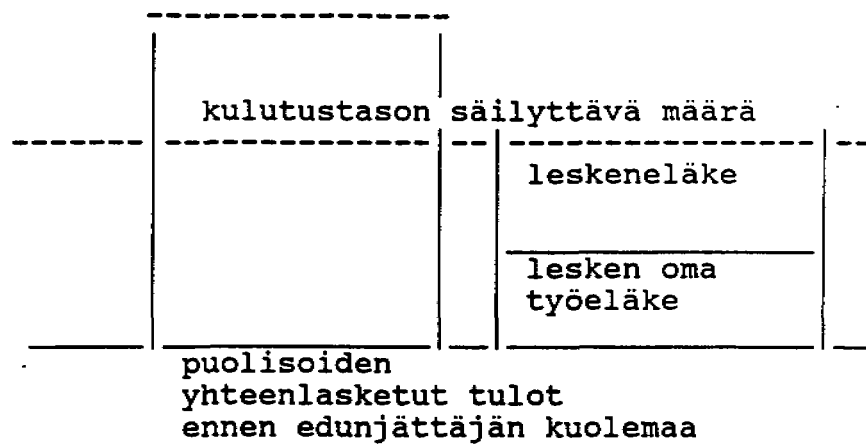
Aikaisempien säännösten mukaan naisleski sai perhe-eläkkeen riippumatta siitä, kuinka suuret lesken omat tulot olivat. Leskelle maksettiin perhe-eläkettä, vaikka hänen toimeentulonsa ei miehen kuoleman seurauksena heikentynytäkään.

Uudistuksen tavoitteena on, että leskeneläkettä maksetaan silloin, kun lesken toimeentulotason turvaaminen sitä edellyttää. Lesken omien tulojen huomioon ottaminen toteutetaan eläkesovituksella. Eläkesovituksen tavoitteena on määritellä leskeneläkkeelle taso, jolla turvataan se osa leskellä ennen puolison kuolemaa olleesta toimeentulosta, jota lesken oma eläketurva ei kata. Jos leski jo saamansa eläkkeen tai tötulojensa avulla säilyttää puolisonsa kuolemaa edeltäneen kulutustason, ei ole perusteltua maksaa leskeneläkettä. Toisaalta eläkesovitus on mitoitettu siten, ettei se pienennä leskeneläkettä, jos lesken omat tulot ovat vähäiset.

Lakiosasto

2.5.1990

Seuraava kuva esittää eläkesovituksen periaatteen:

Eläkesovitus tarkoittaa siis sitä, että lesken omat työeläkkeet otetaan huomioon maksettavaa leskeneläkettä määrätessä. Jollei leski vielä ole eläkkeellä, eläkesovitusta varten leskelle määrätään laskennallinen eläke ikäänkuin hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinhetkellä tai perheen nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta. Eläkesovituksen tekemisestä kerrotaan kohdassa 5.

Perhe-eläkkeen laskemisesta

Perhe-eläkkeen laskemisesta on säännös TEL 7 a §:ssä.

Jos edunjättäjä jo sai vanhuuseläkettä, täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä, rintamaveteraanien varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä, perhe-eläke lasketaan edunjättäjän yhteensovittamattomasta eläkkeestä.

Varhennetulla tai lykätyllä vanhuuseläkkeellä olleen henkilön jälkeen myönnettävä perhe-eläke lasketaan varhennetusta tai lykätystä eläkkeestä.

Sen sijaan osatyökyvyttömyyseläkkeellä olleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläke lasketaan täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

Sukupolvenvaihdoseläkkeellä olleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläke lasketaan sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärästä.

Jollei edunjättäjä vielä ollut eläkkeellä tai jos hän sai osa-aikaeläkettä, perhe-eläkkeen perusteena on se eläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyys-

Lakiosasto

2.5.1990

eläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi. Jos edunjättäjän osoitetaan jo ennen kuolinpäiväänsä tulleen työkyvyttömäksi, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä eläketapahtumapäivänä pidetään työkyvyttömäksitulopäivää.

Eläkkeessä oleva lapsikorotus poistetaan perhe-eläkettä laskettaessa.

Edunjättäjän eläkkeestä määritellään TEL 7 a §:n mukaisesti lapseneläkkeiden yhteismäärä ja leskeneläke. Tämän jälkeen nämä eläkkeet lasketaan yhteen ja niiden summa yhteensovitetaan edunjättäjän jälkeen myönnettyjen muiden eläkkeiden kanssa.

Yhteensovituksen jälkeen perhe-eläke jaetaan uudelleen lasten ja lesken osuiksiin yhteensovittamattomien eläkkeiden suhteessa (katso esimerkki 9). Leskeneläkkeestä vähennetään mahdolliselle entiselle puolisolle menevä osuus. Viimeksi leskeneläkkeeseen ja entisen puolison eläkkeeseen tehdään molempiin oma eläkesovituksensa, jos se tulee tehtäväksi jo perhe-eläkettä myönnettäessä.

3.1

Lapseneläkkeen laskeminen

Lapseneläkkeiden yhteismäärä lasketaan edunjättäjän eläkkeestä. Yhteismäärän suuruuden ratkaisee pelkätään lasten luku, eikä summaan vaikuta se, onko edunsaajana lasten lisäksi myös leski tai edunjättäjän entinen puoliso tai nämä molemmat. Vaikka lapsella oman äitinsä tai isänsä jälkeen olisi lapseneläkeoikeus, on eläke voitu jättää hakematta esimerkiksi silloin, kun lapsi jo saa kahta lapseneläkettä (katso sivu 4). Tällöin lasten lukumäärään luetaan vain lapset, joille on haettu perhe-eläkettä tämän edunjättäjän jälkeen.

Lapseneläkkeiden määrästä säädetään TEL 7 a §:n 3 momentissa.

Lapseneläkkeiden yhteismäärä edunjättäjän eläkkeestä laskettuna on ennen yhteensovitusta seuraava:

Lasten lukumäärä	1	2	3	4-
Lapseneläkkeet	4/12	7/12	9/12	10/12

Ylläolevat murtoluvut osoittavat edunjättäjän eläkkeestä laskettavan lapseneläkkeiden yhteismäärän, joka jaetaan tasan lasten kesken. Kullekin lapselle maksetaan erikseen hänen osuutensa.

Lakiosasto

2.5.1990

Esimerkki 1

Lapsia on kaksi. Edunjättäjän oma työeläke oli 6 000 mk.

Lapseneläkkeiden yhteismäärä on 7/12 edunjättäjän eläkkeestä eli 3 500 mk. Kummankin lapsen osuus on tästä ennen yhteensovitusta on 1 750 mk.

3.1.1

Täysorvon lisä

Jos edunsaajina on täysorpoja lapsia, näiden lasten eläkkeisiin voi tulla täysorvon lisä.

Lapsi on täysorpo silloin, kun lapsen molemmat omat vanhemmat ovat kuolleet. Jos kysymyksessä on ottolapsi, lapsen vanhempia ovat ottovanhemmat. Avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta pidetään täysorpona äitinsä kuoleman jälkeen, jos äiti on yksin ollut lapsensa huoltaja eikä isyyttä tai elatusvelvollisuutta ollut vahvistettu.

Siinä vaiheessa kun lapsen toinenkin oma vanhempi on kuollut, täysorvon lisä lasketaan erikseen molempiin lapsen saamiin lapseneläkkeisiin. Kun lapseneläke on myönnetty esimerkiksi isäpuolen jälkeen ja lapsen äiti kuolee, täysorvon lisää ei vielä tässä vaiheessa lisätä. Vasta jos lapsen isäkin kuolee, täysorvon lisä lisätään niihin lapseneläkkeisiin, joita lapsi tämän jälkeen saa. Näin ollen täysorvon lisä voi tulla lisättäväksi myös isäpuolen jälkeen myönnettyyn eläkkeeseen, jos eläke jätetään hakematta oman isän jälkeen (katso sivu 4).

Jos toinen lapsen omista vanhemmista on kuollut ennen 1.7.1990 ja toinen kuolee 1.7.1990 tai sen jälkeen, täysorvon lisä lasketaan vain viimeksi kuolleen vanhemman jälkeen myönnettävään lapseneläkkeeseen. Vanhojen säännösten mukaiseen perhe-eläkkeeseen lisä ei tule.

Täysorvon lisän laskeminen

Täysorvon lisä ennen perhe-eläkkeen yhteensovitusta on enintään 2/12 edunjättäjän yhteensovitattomasta eläkkeestä ja se lisätään lapseneläkkeiden yhteismäärään (7 a §:n 4 momentti).

Edellytyksenä lisän myöntämiselle täysimääräisenä on, ettei edunjättäjän eläkkeen (perhe-eläkkeen perusteena oleva eläke) määrä ylity. Se ei ylity silloin, kun edunsaajana on vain lapsia tai leski ja yksi lapsi taikka kun edunsaajana on lesken sijasta entinen puoliso.

Lakiosasto

2.5.1990

Kun edunsaajana on lesken sijasta entinen puoliso, voi täysorvon lisä yhteensovittamattomassa perhe-eläkkeessä olla vähemmän kuin 2/12 edunjättäjän eläkkeestä. Tällöin lisän määrä ennen yhteensovitusta lasketaan edunjättäjän eläkkeen ja kaikille edunsaajille lasketun perhe-eläkkeen yhteismäärän erotuksena.

Yhteensovitus voi vaikuttaa täysorvon lisän määrään. Yhteensovitetun täysorvon lisän määrä saadaan siten, että yhteensovitetusta perhe-eläkkeestä vähennetään sellainen yhteensovitettu perhe-eläke, jossa ei ole mukana täysorvon lisää. (Katso esimerkki yhteensovituksen vaikutuksesta sivulla 24).

Yhteensovituksen suorittamisen jälkeen lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken kuitenkin siten, että yhteensovitettu täysorvon lisä jaetaan vain täysorvoille lapsille.

Esimerkki 2

Jäätyään leskeksi 1.7.1990 jälkeen nainen asui avoliitossa ja avopuolisoiden yhteisessä kodissa asui myös kaksi lesken aikaisemmasta avioliitosta olevaa lasta. Perheeseen kuului lisäksi avopuolisoiden yhteinen lapsi. Äidin kuoltua hänen aikaisemmasta avioliitostaan olevat lapset jäivät täysorvoiksi. Äidin oma työeläke oli 6 000 mk.

Äidin jälkeen myönnettävä lapseneläkkeiden yhteismäärä ilman täysorvon lisää =

$$\frac{9}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 4\,500 \text{ mk.}$$

Jokaisen lapsen osuus on 1 500 mk.

Täysorvon lisä =

$$\frac{2}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 1\,000 \text{ mk}$$

Lapseneläkkeet ovat täysorvon lisän jälkeen 11/12 äidin eläkkeestä eli 5 500 mk. Miehellä ei avovaimonsa jälkeen ole oikeutta leskeneläkkeeseen. Täysorvon lisä voidaan laskea eläkkeeseen ilman, että äidin eläke ylittyy.

Avopuolisoiden yhteisen lapsen osuus lapseneläkkeestä ennen yhteensovitusta on 1 500 mk.

Lakiosasto

2.5.1990

Kummankin täysorvon osuus ennen yhteensovittamista on 1 500 mk + 500 mk = 2 000 mk.

Täysorpojen lasten oma isäkin oli kuollut uusien säännösten voimassaollessa. Siten myös isän jälkeen heille maksettavia lapseneläkkeitä korotetaan täysorvon lisäksi äidin kuolemaa seuraavan kuukauden alusta. Korotus tehdään siltä osin kuin isän oma työeläke ei ylity.

3.2

Leskeneläkkeen laskeminen

Leskeneläkkeen suuruuteen vaikuttaa:

- se, kuinka monen edunsaajan kesken perhe-eläkkeen yhteismäärä on jaettava,
- entinen puoliso edunsaajana (jolloin leskeneläkkeestä vähennetään hänen eläkkeensä),
- eläkesovitus (lesken oma työeläke saattaa vähentää leskeneläkkeen määrää),
- edunjättäjän työeläkkeiden suuruus (määrää leskeneläkkeen eläkesovitusperusteen).

Leskeneläkkeen määrästä säädetään TEL 7 a §:n 2 momentissa.

3.2.1

Edunsaajana vain leski

Jos edunsaajana on pelkästään leski, hänen eläkkeensä on 6/12 eli puolet edunjättäjän eläkkeestä. Lesken perhe-eläke oli samansuuruinen myös aikaisempien säännösten mukaan.

Esimerkki 3

Vaimo kuoli. Hänen oma työeläkkeensä oli 6 000 mk. Edunsaajaksi jäi vain mies. Hänen leskeneläkkeensä on 3 000 mk.

Tämä eläke yhteensovitetään. Leskeneläkkeeseen tehdään myös eläkesovitus, koska perheessä ei ollut alaikäisiä lapsia ja leski oli eläkkeellä (katso kohta 5).

3.2.2

Edunsaajana leski ja yksi tai useampia lapsia

Lapseneläkkeeseen oikeutettujen lasten lukumäärä vaikuttaa leskeneläkkeen suuruuteen siinä tapauksessa, että lapsia on useampi kuin yksi.

Lakiosasto

2.5.1990

Leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden yhteismäärä edunjättäjän eläkkeestä laskettuna on ennen yhteensovittamista seuraava:

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4-
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Esimerkki 4

Isä, äiti ja kaksi heidän yhteistä alaikäistä lastaan asuivat samassa taloudessa isän kuollessa. Edunsaajina ovat siis vaimo ja kaksi lasta. Isän työeläke oli 6 000 mk.

$$\text{Leskeneläke} = \frac{5}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 2\,500 \text{ mk}$$

$$\text{Lapseneläkkeet} = \frac{7}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 3\,500 \text{ mk}$$

Näin määritelty leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden yhteismäärä yhteensovitetään. Leskeneläkkeeseen ei tehdä eläkesovittamista, koska lapset asuivat vanhempiensa yhteisessä kodissa. Se tehdään vasta nuoremman lapsen täyttäessä 18 vuotta.

3.2.3

Edunsaajana entinen puoliso

Edunjättäjän entisen puolison osuus yhteensovittamattomasta leskeneläkkeestä on sama kuin mitä 60 prosenttia hänen elatusavustaan on edunjättäjän yhteensovittamattomasta kokonaiseläkkeestä (7 a §:n 5 momentti). Entisen puolison perhe-eläkkeen määrään vaikuttaa siis hänelle maksettavaksi sovittun tai määrätyn elatusavun suuruus, edunjättäjän kokonaiseläke ja edunjättäjän eläkkeestä lasketun leskeneläkkeen määrä siinäkin tapauksessa, ettei edunsaajana ole lainkaan leskeä. Eläkesovituksessa vaikuttaa myös entisen puolison oma työeläke.

Elatusapu on sen elatusavun kuukausimäärä, jonka suorittamiseen edunjättäjällä oli velvollisuus, suoritti hän sitä sitten tai ei.

Edunjättäjän kokonaiseläke on hänen TEL 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien mukaisten eläkkeiden yhteismäärä. Myös valtion ja kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukaiset eläkkeet otetaan tässä huomioon. Julkisen sektorin eläkkeet otetaan huomioon perusturvan tai lisäeläketurvan tasoisine sen

Lakiosasto

2.5.1990

mukaan, millaisina ne oli myönnetty tai olisivat tulleet myönnettäviksi.

Entisen puolison eläkettä laskettaessa on ensin laskettava yhteensovittamattoman leskeneläkkeen määrä. Elatusapu "muunnetaan eläkkeeksi" ottamalla siitä 60 prosenttia.

60 % elatusavusta
edunjättäjän x yhteensovittamaton leskeneläke
yhteensovittamaton
kokonaistyöeläke

Entisen puolison eläke voi olla enintään leskeneläkkeen suuruinen silloin, kun edunsaajana ei ole leskeä. Jos edunjättäjän eläke muodostui sekä yksityisen että julkisen sektorin eläkkeistä, kukin järjestelmä maksaa entiselle puolisolle oman osuutensa hänen kokonaisperhe-eläkkeestään.

Esimerkki 5

Mies oli tuomittu maksamaan entiselle vaimolleen elatusapua 1 000 mk. Miehen työeläke oli 6 000 mk. Yhteensovittamaton leskeneläke on 3 000 mk.

60 % elatusavusta on 600 mk.

Entisen puolison eläke ennen yhteensovitusta ja eläkesovitusta =

$$\frac{600 \text{ mk}}{6 000 \text{ mk}} \times 3 000 \text{ mk} = 300 \text{ mk}$$

Esimerkki 6

Miehen kuoltua edunsaajaksi jäi vain entinen puoliso. Hänelle oli vahvistettu elatusapua 980 mk. Edunjättäjän työeläkkeet olivat yhteensä 8 200 mk. Eläkkeet jakautuvat seuraavasti:

VEL-eläke	4 200 mk
KVTEL-eläke	1 000 mk
TEL-eläke	<u>3 000 mk</u>
yhteensä	8 200 mk

Koska edunsaajana on vain entinen puoliso, hänen perhe-eläkkeensä laskemisen perusteena olevan leskeneläkkeen määrä on 6/12 edunjättäjän eläkkeistä.

VPEL	6/12 x 4 200 mk = 2 100 mk
KVTEL	6/12 x 1 000 mk = 500 mk
TEL	6/12 x 3 000 mk = 1 500 mk

Lakiosasto

2.5.1990

60 % elatusavusta = 588 mk

Entisen puolison TEL-perhe-eläkkeen määrä ennen yhteensovitusta ja eläkesovitusta =

$$\frac{588 \text{ mk}}{8 \text{ 200 mk}} \times 1 \text{ 500 mk} = 107,56 \text{ mk}$$

Entisen puolison VPEL-eläkkeen määrä ennen yhteensovitusta ja eläkesovitusta =

$$\frac{588 \text{ mk}}{8 \text{ 200 mk}} \times 2 \text{ 100 mk} = 150,59 \text{ mk}$$

Entisen puolison KVTEL-perhe-eläkkeen määrä ennen yhteensovitusta ja eläkesovitusta =

$$\frac{588 \text{ mk}}{8 \text{ 200 mk}} \times 500 \text{ mk} = 35,85 \text{ mk}$$

Entisen puolison perhe-eläkkeet yhteensä ennen yhteensovitusta ja eläkesovitusta ovat 294 mk.

3.2.4

Edunsaajana leski, entinen puoliso ja lapsia

Kun edunsaajana on leski, entinen puoliso ja lapsia, kunkin edunsaajaryhmän eläke lasketaan edellä kerrotulla tavalla. Entisen puolison eläke vähennetään leskeneläkkeestä, joten lesken eläke pienenee siitä, mitä se ilman entistä puolisoa olisi.

Kun leski on edunsaajana, entisen puolison tai entisten puolisoitten perhe-eläkkeiden yhteismäärä saa olla enintään puolet leskeneläkkeestä. Perhe-eläke jaetaan entisten puolisoitten kesken heidän elatusapujensa suhteessa.

Esimerkki 7

Mies oli tuomittu maksamaan entiselle puolisolleen elatusapua 1 000 mk. Miehen kuoltua edunsaajina olivat leski, kaksi uudesta avioliitosta olevaa lasta ja entinen puoliso. Miehen työeläke oli 6 000 mk.

Lapseneläkkeet ennen yhteensovitusta =

$$\frac{7}{12} \times 6 \text{ 000 mk} = 3 \text{ 500 mk}$$

Lakiosasto

2.5.1990

Leskeneläke ennen entisen puolison osuutta =

$$\frac{5}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 2\,500 \text{ mk}$$

Yhteensovittamaton entisen puolison eläke:

60 % elatusavusta = 600 mk

$$\frac{600 \text{ mk}}{6\,000 \text{ mk}} \times 2\,500 \text{ mk} = 250 \text{ mk}$$

Yhteensovittamaton leskeneläke, kun entisen puolison eläke on vähennetty =

$$2\,500 \text{ mk} - 250 \text{ mk} = 2\,250 \text{ mk}$$

Leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus vasta kun nuorempi lapsista täyttää 18 vuotta. Entisen puolison eläkkeeseen eläkesovitus tehdään joko eläkkeen alkaessa tai seitsemännen kalenterikuukauden alusta edunjättäjän kuolemasta lukien (katso kohta 5).

4

Yhteensovitus

Perhe-eläkkeiden yhteismäärä yhteensovitetaan edunjättäjän jälkeen myönnettävien muiden perhe-eläkkeiden kanssa.

Säännökset perhe-eläkkeen yhteensovituksesta ovat TEL 8 §:n 5 momentissa. Ne ovat periaatteeltaan samanlaiset kuin aikaisemminkin.

Yhteensovituksessa otetaan huomioon kaikille edunsaajille saman edunjättäjän jälkeen maksettavat peruseläkkeet ja ensisijaiset (SOLITA) korvaukset. Entisen puolison ollessa edunsaajana myös ne peruseläkkeet ja korvaukset, joita hän saa tämän edunjättäjän jälkeen, otetaan huomioon. Entisen aviopuolison jälkeen voi käytännössä saada peruseläkkeiden lisäksi korvausta liikennevakuutuslain mukaan.

Yhteensovitusraja ennen PEL-vähennystä

Yhteensovitusraja ennen yleisen perhe-eläkelain mukaista vähennystä (PEL-vähennystä) on edelleen 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta niissä tapauksissa, joissa edunsaajien lukumäärän perusteella laskettu (7 a §) yhteensovittamaton perhe-eläke on yhtä suuri kuin edunjättäjän yhteensovittamaton eläke. Muissa tapauksissa yhteensovitusraja määrätään teknisesti seuraavasti:

perhe-eläke x 0,6 x yhteensovitusperuste.
edunjättäjän eläke

Lakiosasto

2.5.1990

Yhteensovitus-
raja (PEL-
vähennys tehty)

Näin saadusta määrästä vähennetään kutakin edunsaajana olevaa alle 18-vuotiasta lasta kohden PEL:n mukaisen lapseneläkkeen perusmäärä (PEL 28 §:n 1 momentti). Lapseneläkkeen täydennysmäärää ei siis oteta huomioon. Jos edunsaajana on lapsen lisäksi leski, vähennetään myös PEL:n mukaisen leskeneläkkeen pohjaosa (PEL 15 a §:n 2 momentti, 29 §:n 1 momentti).

Kun eläkkeensaajana on lesken asemesta entinen puoliso, ei pohjaosaa hänen osaltaan vähennetä (8 §:n 5 momentti).

PEL:n mukainen vähennys voi olla enintään 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Vähennys voi olla tämän suuruinen, jos edunsaajien lukumäärän perusteella laskettu perhe-eläke on edunjättäjän eläkkeen suuruinen. Jos edunsaajien lukumäärän perusteella laskettu perhe-eläke jää pienemmäksi kuin edunjättäjän oma eläke, vähennys on pienempi.

Enimmäis-
vähennys

PEL:n mukaiset enimmäisvähennykset ovat seuraavat:

edunsaajina	enimmäisvähennys yhteen- sovitusperusteesta
1 lapsi	10 %
2 lasta	17,5 %
3 lasta	22,5 %
4 lasta tai enemmän	25 %
leski ja 1 lapsi	25 %
leski ja 2 lasta tai enemmän	30 %

Enimmäisvähennystä laskettaessa ei entistä puolisoa lasketa edunsaajaksi, koska entinen puoliso ei voi saada yleisen perhe-eläkelain mukaista eläkettä.

Yhteensovitetun
perhe-eläkkeen
jakaminen

Yhteensovituksen jälkeen perhe-eläke jaetaan lasten ja lesken osuuksiin yhteensovittamattomien eläkkeiden suhteessa.

Perhe-eläke yhteensovitetään siten, että mahdollinen täysorvon lisä sisältyy kaikille edunsaajille laskettuun perhe-eläkkeiden yhteismäärään.

Yhteensovitetun täysorvon lisän määrä saadaan siten, että yhteensovitetusta perhe-eläkkeestä vähennetään sellainen yhteensovitettu perhe-eläke, jossa ei ole mukana täysorvon lisää. Yhteensovitettu täysorvon lisä jaetaan tasan täysorpojen kesken.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläketurvakeskus ilmoittaa vuosittain eläkelaitoksille yhteensovituksessa käytettävät, edellisen kalenterivuoden marraskuun 1 päivän tasoiset yleisen perhe-eläkkeen markkamäärät. Vuoden 1990 markkamääriä koskevassa Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä A 26/89 puoliorvon eläke vastaa lapseneläkkeen perusmäärää. Leskeneläkkeen pohjaosan määrä on siinä ilmoitettu nimellä lesken eläke.

Esimerkki 8

Edunjättäjän työeläke oli 4 000 mk. Eläkepalkka oli 6 667 mk. Edunsaajina olivat kaksi lasta ja entinen puoliso.

$$\text{Lapseneläkkeet} = \frac{7}{12} \times 4\,000 \text{ mk} = 2\,333 \text{ mk}$$

$$\begin{array}{r} \text{Entisen puolison eläke} \\ \text{Yhteensä} \end{array} = \frac{800 \text{ mk}}{3\,133 \text{ mk}}$$

Yhteensovitusraja =

$$\begin{array}{l} \frac{3\,133}{4\,000} \times 0,6 \times 6\,667 \text{ mk} - \text{PEL} \\ = 3\,133,16 \text{ mk} - \text{PEL} \end{array}$$

Esimerkki 9

Edunjättäjän eläke oli 5 000 mk. Eläkepalkka oli 8 335 mk. Edunsaajina olivat leski ja yksi lapsi.

Leskeneläke ennen yhteensovitusta =

$$\frac{6}{12} \times 5\,000 \text{ mk} = 2\,500 \text{ mk}$$

Lapseneläke ennen yhteensovitusta =

$$\frac{4}{12} \times 5\,000 \text{ mk} = 1\,666,67 \text{ mk}$$

Yhteensovitus

Perhe-eläke yhteensä = 4 166,67 mk

Yhteensovitusraja ennen PEL:a =

$$\frac{4\,166,67}{5\,000,00} \times 0,6 \times 8\,335 \text{ mk} = 4\,167,50 \text{ mk}$$

Yhteensovitusraja =

$$4\,167,50 - 365 - 214 = 3\,588,50 \text{ mk}$$

Lakiosasto

2.5.1990

Yhteensovitettun perhe-eläkkeen jakaminen edunsaajien kesken:

$$\text{Leski } \frac{2\,500,00}{4\,166,67} \times 3\,588,50 = 2\,153,10 \text{ mk}$$

$$\text{Lapsi } \frac{1\,666,67}{4\,166,67} \times 3\,588,50 = 1\,435,40 \text{ mk}$$

Esimerkki 10

Edunjättäjän yhteensovittamaton eläke oli 6 000 mk. Yhteensovitusperuste on 8 000 mk.

a) Edunsaajina on neljä lasta.

Yhteensovittamaton perhe-eläke:

Lasten eläkkeet yhteensä =

$$\frac{10}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 5\,000 \text{ mk}$$

Yhteensovitus:

Yhteensovitusraja:

$$\frac{5\,000,00 \text{ mk}}{6\,000,00 \text{ mk}} \times 0,6 \times 8\,000 \text{ mk} - 4 \times 214 \text{ mk} \\ = 3\,144 \text{ mk}$$

Yhteensovitettu perhe-eläke on 3 144 mk, josta kunkin lapsen osuus =

$$\frac{3\,144 \text{ mk}}{4} = 786 \text{ mk/kk}$$

b) Myöhemmin samana vuonna yksi lapsista jää täysorvoksi.

Yhteensovittamaton perhe-eläke täysorvon lisä mukaanluettuna on 12/12 osaa edunjättäjän eläkkeestä eli 6 000 mk.

Yhteensovitus:

Yhteensovitusraja:

$$\frac{6\,000 \text{ mk}}{6\,000 \text{ mk}} \times 0,6 \times 8\,000 \text{ mk} - 4 \times 214 \text{ mk} \\ = 3\,944 \text{ mk}$$

Yhteensovitettu ilman täysorvon lisää laskettu perhe-eläke on 3 144 mk.

Lakiosasto

2.5.1990

Täysorvon lisä yhteensovituksen jälkeen:
3 944 mk - 3 144 mk = 800 mk

Yhteensovitettu täysorvon eläke:

786 mk + 800 mk = 1 586 mk

Muiden lasten eläkkeet säilyvät entisen
suuruusina eli 786 mk.

Uusi yhteensovitus

Uuden yhteensovituksen tekemisestä kerrotaan kohdas-
sa 6.1.2.

5

Eläkesovitus

Eläkesovituksen avulla leskeneläke mitoitetaan vastaamaan kuolemasta aiheutunutta taloudellista menetystä. Tämä toteutetaan siten, että leskeneläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon lesken jo saamat omat työeläkkeet. Jollei leski vielä ole eläkkeellä, otetaan eläkesovituksessa pääsäännön mukaan huomioon hänen ansiotulojensa perusteella laskettava työeläke.

Eläkesovituksessa vaikuttavat paitsi lesken omat työeläkkeet myös edunjättäjän työeläkkeiden yhteismäärä, jonka perusteella määrätään eläkesovitusperuste. Jos lesken työeläkkeet ylittävät eläkesovitusperusteen, vähennetään täydestä leskeneläkkeestä määrä, joka on puolet tästä ylitteestä.

Eläkesovitusperuste määrätään joko edunjättäjän kuolinpäivän mukaisena tai sen päivän mukaisena, jona nuorin lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi täyttää 18 vuotta. Jos lapseneläkeoikeus päättyy tätä ennen (lapsen kuolema tai ottolapseksi antaminen perheen ulkopuolelle), eläkesovitusperuste määräytyy lapseneläkkeen lakkaamishetken mukaisena. Eläkesovitusperusteesta kerrotaan kohdassa 5.2.

Ennen eläkesovituksen tekemistä perhe-eläkkeen määrä on laskettava ja yhteensovitettava. Tämän jälkeen tehdään eläkesovitus lesken ja mahdollisen entisen puolison osuuteen. Lapseneläkkeisiin eläkesovitusta ei koskaan tehdä. Sitä ei tehdä myöskään perheen alaikäistä lasta huoltavan lesken leskeneläkkeeseen.

Eläkesovitussäännökset ovat TEL 8 c - 8 f §:ssä.

Lakiosasto

2.5.1990

5.1

Eläkesovituksen tekemisajankohta

Eläkesovitus voi ensimmäistä kertaa tulla tehtäväksi:

- heti leskeneläkkeen alkaessa,
- edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemän kalenterikuukauden alusta tai,
- jos leskelle on jäänyt huollettavaksi perhe-eläkkeeseen oikeutettuja alaikäisiä lapsia, nuorimman lapsen 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta tai sitä seuraavan kuukauden alusta, jona lapsi on annettu ottolapseksi perheen ulkopuolelle tai lapsi on kuollut.

5.1.1

Perheessä ei ole alaikäisiä lapsia

Edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saava lapsi, joka asui edunjättäjän kuollessa muualla kuin edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa, ei siirrä eläkesovituksen tekemisajankohtaa, vaan leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus joko heti leskeneläkkeen alkaessa tai edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemän kalenterikuukauden alusta.

Leski on täyttänyt 65 vuotta tai saa omaa työeläkettä

Jollei perheen yhteisessä kodissa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia edunjättäjän kuolinhetkellä, eläkesovitus tehdään heti leskeneläkkeen alkaessa, jos leski edunjättäjän kuollessa on

- täyttänyt 65 vuotta tai
- saa TEL 8 §:n 4 momentissa mainittua tai valtion tai kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukaista eläkettä vaikka vain osastakin ansiotyötään.

Lesken katsotaan saavan eläkettä edunjättäjän kuollessa myös silloin, kun hänelle edunjättäjän kuoltua myönnetään oma työeläke, joka alkaa ennen edunjättäjän kuolemaa. Samoin lesken katsotaan saavan eläkettä, vaikka sitä ei yhteensovituksen jälkeen ole jäänyt maksettavaksi.

Osa-aikaeläke ja luopumiseläke eivät ole eläkesovituksen aiheuttavia eläkkeitä.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläkesovitusperuste samoin kuin lesken saamat eläkkeet ja tulot otetaan huomioon edunjäätäjän kuolinhetken mukaisina (katso kohta 5.2 ja 5.5).

Leski on alle 65-vuotias eikä saa omaa työeläkettä

Jos perheessä ei ole alaikäisiä lapsia ja leski on alle 65-vuotias eikä saa omaa työeläkettä silloin, kun edunjäätävä kuolee, leskeneläke maksetaan eläkesovittamattomana kuuden kuukauden ajan (alkueläke).

Leski saa eläkesovittamattoman alkueläkkeen myös silloin, kun hän täyttää 65 vuotta kuuden kuukauden kuluessa edunjäätäjän kuolemasta. Samoin alkueläke maksetaan, vaikka leskelle myönnetään TEL 8 §:n 4 momentissa mainittu eläke tai niihin verrattava muu eläke, joka alkaa tämän kuuden kuukauden aikana.

Kun eläkesovitus tehdään kuolemaa seuraavan seitsemän kalenterikuukauden alusta, eläkesovitusperuste ja lesken tulot otetaan huomioon edunjäätäjän kuolinhetken mukaisina, tarkistettuna indeksillä eläkesovitushetken tasoon. Jos leskelle kuuden kuukauden kuluessa edunjäätäjän kuolemasta on myönnetty oma työeläke, otetaan tällainen eläke huomioon sen suuruisena kuin se on eläkesovitushetkellä (vrt. ensisijaisuusaikana alkaneet korvaukset yhteensovituksessa).

5.1.2

Perheessä on alaikäisiä lapsia

Jos edunjäätäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui edunjäätäjän kuolinhetkellä lapsi tai lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjäätäjän jälkeen, leskeneläke maksetaan ilman eläkesovitusta. Eläkesovitus tehdään vasta, kun nuorin lapsista täyttää 18 vuotta ja lakkaa siten olemasta edunsaaja. Eläkesovitusperuste ja lesken eläkkeet ja tulot otetaan huomioon lapsen 18-vuotispäivän mukaisina.

Jos lapsen täyttäessä 18 vuotta ei vielä ollut kulunut kuutta kuukautta edunjäätäjän kuolemasta ja leskellä on oikeus eläkesovittamattomaan alkueläkkeeseen, eläkesovitus tehdään vasta kuolemaa seuraavan seitsemän kalenterikuukauden alusta. Myös tällöin eläkesovitusperuste ja lesken eläkkeet ja tulot otetaan huomioon sellaisina kuin ne olivat lapsen 18-vuotispäivänä.

Eläkesovituksen estää myös edunjäätäjän kuoleman jälkeen syntynyt lapsi. Leskeneläkkeeseen ei tehdä

Lakiosasto

2.5.1990

eläkesovitukselta edunjättäjän kuoleman ja lapsen syntymän väliseksi ajaksi.

Jos perheessä on ollut alaikäinen lapsi edunjättäjän kuollessa, ei tällaisen lapsen muutto kotoa vielä aiheuta eläkesovitukselta leskeneläkkeeseen, vaan se tehdään tässäkin tapauksessa vasta lapsen 18-vuotispäivänä. Sama koskee tilannetta, jossa lapsi avioituu alle 18-vuotiaana, jolloin hänen huoltonsa päättyy.

Sen sijaan jos eläkesovituksen estänyt lapsi kuolee tai annetaan ottolapseksi muulle kuin leskelle tai tämän puolisolle, tämä aiheuttaa eläkesovituksen leskeneläkkeeseen. Eläkesovitus tehdään muutosta seuraavan kuukauden alusta, ei kuitenkaan ennen kuin edunjättäjän kuolemasta on kulunut kuusi kuukautta, jos leskellä on oikeus eläkesovittamattomaan alkueläkkeeseen. Eläkesovitusperuste ja lesken eläkkeet ja tulot otetaan huomioon lapseneläkeoikeuden päättymishetken mukaisina.

5.1.3

Entinen puoliso

Entisen puolison eläkkeeseen eläkesovitus tulee yleensä tehtäväksi joko heti eläkkeen alkaessa tai edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Kuitenkin esimerkiksi jos edunjättäjä ja hänen entinen puolisonsa ovat palanneet asumaan yhdessä ja heidän kanssaan edunjättäjän kuolinhetkellä asuivat myös heidän yhteiset alle 18-vuotiaat lapsensa, eläkkeeseen tulee tehtäväksi eläkesovitus vasta nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta tai lapseneläkeoikeuden lakatessa lapsen kuoleman tai ottolapseksi antamisen johdosta.

5.2

Eläkesovitusperuste

Eläkesovituksessa verrataan perheellä ennen edunjättäjän kuolemaa ollutta ansiotasoa edunjättäjän kuoleman jälkeiseen tilanteeseen. Edunjättäjän tulot vaikuttavat eläkesovituksessa siten, että eläkesovitusperuste määräytyy edunjättäjän kokonaistyöeläkkeen perusteella (8 d §). Edunjättäjän kokonaistyöeläke muodostuu TEL 8 §:n 4 momentissa mainituista eläkkeistä. Näihin luetaan myös valtion ja kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukaiset eläkkeet. Julkisen sektorin eläkkeet ovat tässä lisäeläketurvan mukaisina, jos eläke oli sellaisena myönnetty tai olisi tullut myönnettäväksi.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläkesovitusperuste on edunjättäjän työeläkkeiden yhteismäärän mukaan määritelty raja, johon lesken omia työeläkkeitä verrataan. Jos lesken omat eläkkeet nousevat yli eläkesovitusperusteen, 50 prosenttia ylitteestä vähennetään leskeneläkkeestä. Lesken eläkkeinä huomioon otettavista eläkkeistä kerrotaan kohdassa 5.4.

Eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän kaikkien työeläkkeiden yhteensovittamattoman yhteismäärän perusteella seuraavasti:

- jos edunjättäjän työeläkkeet olivat yli 3 629,49 markkaa kuukaudessa (vuoden 1990 indeksissä 1481), eläkesovitusperuste on 3 629,49 markkaa (laissa 348 mk indeksissä 142),
- jos edunjättäjän työeläkkeet olivat enintään 3 629,49 markkaa kuukaudessa, mutta kuitenkin yli 1 329,77 markkaa (laissa 127,50 mk ind. 142), eläkesovitusperuste on edunjättäjän kaikkien työeläkkeiden yhteismäärän suuruinen ja
- jos edunjättäjän työeläkkeet olivat enintään 1 329,77 markkaa kuukaudessa, eläkesovitusperuste on 1 329,77 markkaa.

Eläkesovitusperusteelle on laissa säädetty yläraja (3 629,49 mk, ind. 1481). Oli edunjättäjän eläke kuinka suuri tahansa, eläkesovitusperuste voi olla korkeintaan eläkesovitusperusteen ylärajan suuruinen osa edunjättäjän eläkkeestä.

Vuonna 1990 sovellettava 3 629,49 markan yläraja alenee vuosiporottain, kunnes se saavuttaa vuonna 2004 rajan, joka vuoden 1990 indeksitasossa on 2 659,54 markkaa (laissa 255 mk ind. 142). Vähennys on vuotta kohti 69,25 markkaa vuoden 1990 indeksitasossa (laissa 6,64 mk ind. 142). Vuoden 2004 jälkeen ylärajaa muuttavat vain indeksikorotukset.

Eläketurvakeskus ilmoittaa vuosittain eläkelaitoksille mainitut markkamäärät.

Eläkesovitusperuste määrätään sen ajankohdan mukaan, jona eläkesovitus tehdään ensimmäisen kerran (edunjättäjän kuolinpäivä tai lapseneläkeoikeuden lakkauspäivä). Tätä eläkesovitusperustetta, indeksillä tarkistettuna, käytetään aina myöhemminkin tehtäessä eläkesovitus uudelleen.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläkesovitusperusteelle säädetty alaraja (1 329,77 mk, ind. 1481) merkitsee sitä, että lesken omien eläkkeiden jäädessä alle tämän rajan eläkesovitus ei koskaan pienennä leskeneläkettä. Toisin kuin yläraja, alaraja ei muutu vuosiportaittain.

Jos edunjättäjän eläke suuruudeltaan sijoittuu eläkesovitusperusteen ylä- ja alarajojen väliin, eläkesovitusperuste on edunjättäjän työeläkkeiden yhteismäärän suuruinen.

Jos leskeneläkkeeseen ja entisen puolison eläkkeeseen tehdään eläkesovitus eri ajankohtina, niissä voi olla eri eläkesovitusperuste, koska eläkesovitusperusteen yläraja muuttuu vuosiportaittain.

5.3

Eläkesovituksen suorittaminen

Jos eläkesovituksessa huomioon otettavat lesken tulot nousevat yli eläkesovitusperusteen, 50 prosenttia ylitteestä vähennetään leskeneläkkeestä.

Eläkesovituksen vaikutus leskeneläkkeeseen riippuu edunjättäjän eläkkeen ja lesken oman työeläkkeen keskinäisestä suuruussuhteesta. Näin ollen ei voida määritellä mitään markkamääräistä rajaa, jonka yli nousevat lesken omat työeläkkeet kaikissa tilanteissa aiheuttaisivat sen, ettei leskeneläkettä eläkesovituksen jälkeen enää jäisi maksettavaksi.

Jos lesken omat eläkkeet jäävät vähäisiksi edunjättäjän eläkkeeseen verrattuna (tämähän merkitsee yleensä sitä, että edunjättäjä eläessään vastasi ansiotyöllään pääosasta perheen elatusta) ja alittavat eläkesovitusperusteen, eläkesovitus ei pienennä leskeneläkkeen määrää.

Esimerkki 11

Miehen kuoltua jäi leskeneläkkeeseen oikeutettu puoliso, joka oli vanhuuseläkkeellä. Eläkesovitus tehdään heti eläkkeen alkaessa, koska puolisoilla ei ole alle 18-vuotiaita lapsia ja koska leski jo on eläkkeellä.

Edunjättäjän yhteensovittamattomien työeläkkeiden yhteismäärä oli 6 000 mk.

Eläkesovittamaton leskeneläke =

$$\frac{6}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 3\,000 \text{ mk}$$

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeeseen.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläkesovitus:

Lesken saamat omat työeläkkeet yhteensovitettuina olivat 4 000 mk.

Edunjättäjän työeläkkeet ovat yli 3 629,49 markkaa kuukaudessa, joten eläkesovitusperuste on 3 629,49 markkaa eli ylärajan suuruinen. Tähän verrataan lesken omaa eläkettä.

$Ylite = 4\ 000\ \text{mk} - 3\ 629,49 = 370,51\ \text{mk}$

Eläkesovitusvähennys =
 $0,5 \times 370,51\ \text{mk} = 185,26\ \text{mk}$

Leskeneläke =

$3\ 000\ \text{mk} - 185,26\ \text{mk} = 2\ 814,74\ \text{mk}$

5.4

Eläkesovituksessa huomioon otettavat lesken tulot

Eläkesovitusta tehtäessä lesken tuloina otetaan huomioon jokin seuraavista:

- lesken omat työeläkkeet, jos leski jo on eläkkeellä (8 c §:n 1 momentti),
- ne työkyvyttömyyseläkkeet, jotka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi täyttää 18 vuotta (laskennallinen työeläke, 8 c §:n 3 momentti) tai
- 60 prosenttia lesken todellisista ansioista ja lesken saamat, hänen ansioihinsa perustuvat etuudet (8 e §).

Jos leski jo saa muuta työeläkettä kuin osa-aikaeläkettä taikka luopumiseläkettä, eläkesovitus tehdään pitämällä näitä työeläkkeitä hänen tuloinaan.

Osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalle leskelle eläkesovitus voidaan tehdä laskennallisen eläkkeen tai vaihtoehtoisesti hänen todellisten tulojensa perusteella. Jos eläkesovitus tehdään lesken todellisten ansiotulojen perusteella, myös tämä eläke lasketaan lesken tuloksi. Samalla tavoin menettään, jos leski saa vain luopumiseläkettä olematta työssä tai vain osa-aikaeläkettä.

Lakiosasto

2.5.1990

Jollei leski saa työeläkettä, eläkesovitus tehdään lesken laskennallisen eläkkeen mukaisesti tai lesken todellisten ansiotulojen perusteella. Se voi myös tulla tehtäväksi osittain lesken jo saaman eläkkeen ja osittain hänen laskennallisen eläkkeensä perusteella. Eläkesovitus tehdään tällä tavoin esimerkiksi silloin, kun 63-vuotiaana julkiselta sektorilta vanhuuseläkkeen saanut leski ei vielä saanut yksityisen sektorin eläkettään leskeksi jäädessään.

5.5

Eläkesovitus, kun leski saa omaa työeläkettä

Jos leski jo on eläkkeellä edunjättäjän kuollessa, eläkesovituksessa otetaan lesken ansioina huomioon hänen saamansa työeläkkeet sen suuruisina kuin niitä maksettiin edunjättäjän kuolinhetkellä. Lesken kansaneläkettä ei sen sijaan oteta huomioon.

Jos eläkesovitus tehdään vasta perheen nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta, lesken työeläkkeet otetaan eläkesovitusta tehtäessä huomioon sen suuruisina kuin ne ovat lapsen 18-vuotispäivänä, kuitenkin ilman lapsikorotusta. Myös silloin kun lapsi täyttää 18 vuotta kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta ja eläkesovitus tulee tehtäväksi vasta seitsemännen kalenterikuukauden alusta, lesken työeläkkeet otetaan huomioon sen suuruisina kuin ne olivat lapsen 18-vuotispäivänä.

Eläkkeenä otetaan huomioon lesken omaan ansiotyöhön perustuvien työeläkkeiden yhteismäärä. Nämä eläkkeet ovat TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuja eläkkeitä ja valtion ja kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukaisia eläkkeitä. Osa-aikaeläke ja luopumiseläke eivät sen sijaan ole TEL 8 §:n 4 momentin mukaisia, eläkesovituksessa huomioon otettavia eläkkeitä.

Myös leskelle ulkomailta maksettava eläke voidaan ottaa eläkesovituksessa lesken ansioina huomioon. Käytännössä eläkesovituksessa tarvittavien tietojen saaminen on mahdollista lähinnä niistä maista, joiden kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus. Sopimusmaat ilmoittavat Eläketurvakeskukselle eläkkeet, jotka ne ovat myöntäneet sopimuksen nojalla. Muissa tapauksissa eläkelaitoksen tulisi ensi sijassa turvautua lesken itsensä antamiin tietoihin ulkomaisesta eläkkeestään.

Julkisten eläkejärjestelmien eläkkeet otetaan huomioon sen tasoisine kuin niitä maksetaan eli joko perus- tai lisäeläketurvan mukaisina. Julkisen sektorin alle 65-vuotiaalle maksamaa, kansaneläkkeen pohjaosaa korvaavaa täydennysosaa ei oteta huomioon

Lakiosasto

2.5.1990

eläketulossa. Myöskään sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosaa ei oteta huomioon.

Yksityisen sektorin työeläkkeiden rekisteröityjä tai rekisteröimättömiä lisäetuja ei eläkesovitusta tehtäessä oteta huomioon.

Lesken työeläkkeet otetaan huomioon yhteensovitettuina. Kuitenkin jos ensisijainen eläke eli sotilasvammalain, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain mukainen korvaus (SOLITA-korvaus) on yhteensovituksessa vähentänyt lesken eläkettä, hänen eläkkeensä otetaan eläkesovituksessa huomioon yhteensovitettuna siten kuin hänelle ei olisi myönnetty tällaista ensisijaista korvausta (8 d §:n 3 momentti). Vaikka SOLITA-korvaukset eivät ole eläkesovituksessa tulona huomioon otettavia eläkkeitä, ne näin menetellen kuitenkin osaltaan vaikuttavat leskeneläkkeen määrään. Nehän ovat tuloja, jotka leski todellisuudessa saa.

Osatyökyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena, koska lesken osaeläkkeensä ohella saamat ansiotulot muutoin jäisivät kokonaan eläkesovituksen ulkopuolelle. Osatyökyvyttömyyseläkettä saava leski voi kuitenkin hakea eläkesovituksen tekemistä todellisten tulojensa mukaisena. Näin leskelle pyritään varmistamaan oikea tulotaso niissä tilanteissa, joissa hän ei osatyökyvyttömyyseläkkeellä ollessaan ole työssä tai tekee työtä vain vähäisessä määrin. Tästä poikkeuksellisesta eläkesovituksesta kerrotaan kohdassa 5.6.2. Jos leski jo saa omaa eläkettä, häneen voidaan soveltaa mainittua TEL 8 e §:n mukaista poikkeussäännöstä vain silloin, kun hänen eläkkeensä on osatyökyvyttömyyseläke, luopumiseläke tai osaaikaeläke.

Kun leski jo on eläkkeellä, tiedot eläkesovituksessa tarvittavien eläkkeiden määristä saadaan suoraan eläketapahtumarekisteristä. Käytettävä summa tarkistetaan tarvittaessa eläkettä maksavasta laitoksesta. Jos leski ilmoittaa saavansa eläkettä jostakin kunnasta (kunnan vanhojen eläkesäännösten mukainen eläke), eläkkeen määrä tarkistetaan maksajalta Kuntien eläkevakuutuksen kautta.

Esimerkki 12

Miehen kuoltua jäi leskeneläkkeeseen oikeutettu leski, joka itse saa osatyökyvyttömyyseläkettä. Eläkesovitus tehdään heti leskeneläkettä myönnettäessä, koska alle 18-vuotiaita lapsia ei enää ole.

Lakiosasto

2.5.1990

Miehen työeläke ennen yhteensovitusta oli 6 000 mk, lesken osaeläke on 2 500 mk. Leski on eläkkeellä ollessaan osapäivätyössä.

Leskeneläke =

$$\frac{6}{12} \times 6\,000 \text{ mk} = 3\,000 \text{ mk}$$

Yhteensovitus ei vaikuta leskeneläkkeeseen.

Eläkesovitusperuste on 3 629,49 mk.

Koska leski on osaeläkkeellä, eläke on ensin muutettava täydeksi eläkkeeksi. Tässä tapauksessa täysi eläke on 5 000 mk.

$$\text{Ylite} = 5\,000 \text{ mk} - 3\,629,49 \text{ mk} = 1\,370,51 \text{ mk.}$$

$$\text{Eläkesovitusvähennys} = 0,5 \times 1\,370,51 = 685,26 \text{ mk}$$

Eläkesovitettu leskeneläke =

$$3\,000 \text{ mk} - 685,26 \text{ mk} = 2\,314,74 \text{ mk/kk.}$$

5.6

Eläkesovitus, kun leski ei saa omaa eläkettä

Kun leski ei vielä ole eläkkeellä, hänen leskeneläkkeeseensä voi tulla tehtäväksi eläkesovitus joko hänen laskennallisen työeläkkeensä tai vaihtoehdoisesti hänen todellisten ansiotulojensa ja niihin perustuvien etuuksiensa perusteella.

Todellisten tulojen perusteella eläkesovitus tehdään ainoastaan lesken hakemuksesta ja silloinkin vain, jos tällaisen poikkeuksellisen eläkesovituksen suorittamisen ehdot täyttyvät (katso kohta 5.6.2).

5.6.1

Eläkesovitus lesken laskennallisen eläkkeen perusteella

Jollei leski jo ole eläkkeellä, pääsääntö on, että eläkesovituksessa käytetään lesken tuloina hänen ansiotyöhön perustuvaa laskennallista työeläkettään. Vaikka leski jo saisikin eläkettä esimerkiksi julkisesta eläkejärjestelmästä, mutta ei yksityiseltä sektorilta, käytetään laskennallista eläkettä yksityisen sektorin osalta ja julkisen sektorin osalta todellista eläkettä.

Lakiosasto

2.5.1990

Laskennallinen työeläke on sen täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen, jonka leski olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjäntäjän kuolinpäivänä. Eläke lasketaan näin myös silloin, kun eläkesovitus tehdään edunjäntäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta.

Jos eläkesovitus tulee tehtäväksi vasta kun viimeisenkin samassa taloudessa asuneen, lapseneläkettä saavan lapsen eläkeoikeus päättyy, lesken laskennallinen eläke lasketaan olettaen, että leski olisi tullut työkyvyttömäksi tämän lapsen eläkeoikeuden päättymispäivänä (18 vuoden iän täyttäminen, kuolema, ottolapseksi antaminen perheen ulkopuolelle).

Lesken laskennallinen työkyvyttömyyseläke on kaikkien niiden TEL 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien ja valtion ja kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukaisten työkyvyttömyyseläkkeiden yhteismäärä, jotka leskelle myönnettäisiin, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edellä mainittuna päivänä. Jos leski esimerkiksi on aikoinaan valinnut kunnan vanhan eläkejärjestelmän mukaisen eläkkeen, käytetään tätä eläkettä. Tarvittavat tiedot pyydetään asianomaisesta kunnasta Kuntien eläkevakuutuksen kautta.

Jollei leski vielä 65-vuotiaana ole jäänyt yksityisen sektorin vanhuuseläkkeelle, hänelle lasketaan eläkesovitusta varten laskennallinen eläke, johon tulee lykkäyskorotus. Eläke otetaan huomioon lykkäyskorotuksineen sen suuruisena kuin se olisi ollut edunjäntäjän kuolinhetkellä. Julkisen sektorin vanhuuseläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta, koska näihin eläkejärjestelmiin ei tällaista sisälly.

Julkisen sektorin eläkkeet otetaan huomioon lisäeläketurvan mukaisina, jos eläke tulisi sellaisena myönnettäväksi. Yksityisen sektorin eläkkeet otetaan huomioon vähimmäiseläketurvan mukaisina. Eläkkeet (sekä täysitehoiset että vapaakirjaeläkkeet) myös yhteensovitetaan normaalisti laskennallista eläkettä määrättäessä. SOLITA-korvausten vaikutus kuitenkin poistetaan samoin kuin lesken saamasta työeläkkeestä.

Jos leski on työskennellyt ulkomailla, voidaan myös tästä työstä karttunut eläke ottaa mukaan laskennalliseen eläkkeeseen edellyttäen, että ulkomaisessa eläkkeessä ei ole eläkkeensaajan asuinmaahan liittyviä maksurajoituksia. Sosiaaliturvasopimuksilla on poistettu tällaiset rajoitukset. Tietojen saamista sopimusmaista kuitenkin rajoittaa se, että eläkeoikeuden syntymisessä ovat tavalli-

Lakiosasto

2.5.1990

sia pitkät karenssiaajat, mistä syystä karttuneen eläkkeen määrää ei voi todeta ennen eläketapahtumaa. Tietoja ei myöskään ole yleensä saatavissa suoraan mistään rekisteristä. Tarvittaessa Eläketurvakeskus välittää tiedustelut sopimusmaihin. Muut kuin sopimusmaat eivät ole velvollisia antamaan tietoja.

Silloin kun laskennallinen eläke määrätään pitäen työkyvyttömäksitulopäivänä lapsen eläkeoikeuden päättymispäivää, eläkkeeseen ei tule lapsikorotusta tämän lapsen perusteella.

Viimeisestä työsuhteesta tai yrittäjätoiminnasta otetaan huomioon myös tuleva aika tai sitä vastaavat ansiot. Jotta eläkkeeseen voidaan laskea tuleva aika, pitää lesken viimeisen työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättymisen ja edunjättäjän kuoleman (tai lapsen eläkeoikeuden päättymispäivän) välillä olla vähemmän kuin 360 päivää. Tulevan ajan oikeuden säilymistä eivät pidennä työttömyyspäivärahapäivät, sairausvakuutuslain mukaiset päivärahapäivät eivätkä muutkaan päivät, jotka muissa tilanteissa sitä pidentävät. Muutoin jälkikarenssiaika lasketaan samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeessä.

Viimeisen työsuhteen eläkepalkka lasketaan normaalisti. Eläkepalkan harkinnanvaraista tarkistamista koskevaa säännöstä ei kuitenkaan sovelleta sen paremmin lesken viimeisen kuin hänen aikaisempienkaan työsuhteittensa eläkepalkkoihin.

Eläkelaitosten työnjako lesken laskennallisen eläkkeen määrittelemisessä on sama kuin jos leski hakisi omaa eläkettä. Eläkesovitusta varten tarvittavien tietojen hankkimisesta kerrotaan tarkemmin kohdassa 5.7 ja Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä C 3/90.

5.6.2

Eläkesovitus lesken todellisten tulojen perusteella

Normaalitilanteissa eläkesovitus tehdään joko lesken saaman eläkkeen tai hänen laskennallisen eläkkeensä perusteella. Poikkeuksellisena vaihtoehtona on se mahdollisuus, että eläkesovituksessa otetaan huomioon lesken todelliset tulot eläkkeiden asemesta.

Käyttämällä laskennallista eläkettä ei aina päästä eläkesovituksen tavoitteeseen. Leskelle karttunut eläke voi olla oleellisesti suurempi kuin hänen todelliset tulonsa edunjättäjän kuoleman jälkeen. Näin on esimerkiksi silloin, kun leskelle on kertynyt suuri vapaakirjaeläke aikaisemman työssäolonsa perusteella, mutta hän ei ole enää edunjättäjän

Lakiosasto

2.5.1990

kuollessa ollut työssä tai hän jää myöhemmin työttömäksi.

Jotta perhe-eläke myös näissä tilanteissa mitoitettaisiin oikean tasoiseksi, leski voi hakea eläkesovituksen tekemistä tosiasiallisten tulojensa mukaisesti eli TEL 8 e §:n poikkeussäännöksen mukaan.

Poikkeuksellinen eläkesovitus voi tulla kysymykseen silloin, kun leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus ensimmäisen kerran. Leski voi hakea poikkeuksellista eläkesovitusta myös, jos hänen olosuhteensa muuttuvat oleellisesti siitä, mitä ne olivat eläkesovitusta tehtäessä, ja jos muutos tapahtuu ennen kuin viisi vuotta on kulunut edunjättäjän kuolemasta.

Vaikka edunjättäjän kuolemasta jo on kulunut viisi vuotta, leskeneläkkeeseen voidaan tehdä poikkeussäännöksen mukainen eläkesovitus vielä nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta (jolloin eläkesovitus siis tehdään ensimmäistä kertaa). Uutta viiden vuoden aikaa ei tästä eteenpäin enää lasketa.

Jos leski edunjättäjän kuollessa jo sai työeläkettä jostakin eläkejärjestelmästä, ei poikkeuksellista eläkesovitusmenettelyä voida soveltaa muutoin kuin siinä tapauksessa, että leski saa vain osatyökyvyttömyyseläkettä tai osa-aikaeläkettä. Lesken katsotaan saavan omaa eläkettä, vaikka sitä ei yhteensovituksen johdosta olekaan jäänyt maksettavaksi. Päivärahan ensisijaisuusaikana leski ei saa työeläkettä, ja poikkeusmenettelyä voidaan siis tänä aikana soveltaa. Poikkeuksellista menettelyä voidaan soveltaa myös, jos leski saa luopumiseläkettä.

Poikkeusmenettelyn edellytykset

Poikkeusmenettelyssä lesken laskennallista eläkettä verrataan hänen todellisiin tuloihinsa. Poikkeusmenettelyn edellytyksenä on lesken hakemus.

Lakiosasto

2.5.1990

Eläkesovitus tehdään lesken todellisten tulojen perusteella, jos

- 60 prosenttia lesken saamista ansiotuloista ja
- lesken saamat, ansiotuloihin perustuvat etuudet sellaisenaan ja
- lesken saama osatyökyvyttömyyseläke, osa-aikaeläke tai luopumiseläke

ovat yhteensä vähintään neljänneksen (25 %) pienemmät kuin lesken laskennallinen työeläke.

Lesken ansiotuloina huomioon otettavat tulot

Poikkeusmenettelyä sovellettaessa lesken ansiotulot ikään kuin muutetaan eläkkeen määräisiksi ottamalla niistä 60 prosenttia. Lesken saamat etuudet otetaan huomioon sen suuruisina kuin niitä maksetaan.

Lesken ansiotulot otetaan huomioon samojen perusteiden mukaan kuin TEL-ansioita määrättäessä eli samoin kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Ansiotuloina otetaan huomioon myös muut lesken ansiotyöstään saamat tulot kuin TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa tarkoitettut ansiotulot. Ansiotuloiksi katsotaan siten mm. luottamustoimesta maksetut olennaiset palkat ja palkkiot.

Ansiotyöhön perustuvia etuuksia ovat esimerkiksi sairausvakuutuslain mukainen päiväraha ja työttömyyspäiväraha. Tarvittaessa ne muutetaan vastaamaan kuukausittain suoritettavaa määrää. Kuukaudessa maksettava työttömyyspäiväraha saadaan kertomalla päivärahan määrä 21,5:llä. Sairauspäivärahan määrä kuukaudessa saadaan kertomalla päiväraha 300:lla ja jakamalla saatu tulo 12:lla (päiväraha kerrotaan 25:lla).

Huomioon otettavia etuuksia ovat myös osatyökyvyttömyyseläke, osa-aikaeläke ja luopumiseläke, tapaturmavakuutuslain mukainen päiväraha ja tapaturmaeläke, liikennevakuutuslain mukainen omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus ja sotilasvammalain nojalla myönnetty päiväraha tai elinkorko. Myös nämä otetaan huomioon maksetun suuruisina ja tarvittaessa kuukausimääräisiksi muutettuina.

Poikkeusmenettelyä sovellettaessa pyritään lesken ansiotulot ja etuudet huomioon ottaen mitoittamaan leskeneläkkeen määrä lesken tulevaisuudessa saaman ansiotason mukaan. Jos lesken ansiotulot tai etuudet

Lakiosasto

2.5.1990

ovat vaihdelleet ennen poikkeusmenettelyn soveltamista, käytetään niiden keskimäärää.

Eläkesovituksen tarkistus lesken olosuhteiden muutoksen vuoksi

Vaikka poikkeukselliselle eläkesovitukselle ei ollutkaan edellytyksiä eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä, voidaan eläkesovitus myöhemmin tarkistaa lesken hakemuksesta poikkeussäännöksen mukaiseksi. Edellytyksenä on, että lesken olosuhteissa tapahtuu viiden vuoden kuluessa edunjäätäjän kuolemasta muutos, jonka vuoksi poikkeusmenettelyn soveltamisen edellytykset täyttyvät. Suhteellisen pitkä määräaika on tarpeen siksi, että kuolemantapauksen vaikutukset leskeksi jääneen puolison toimeentuloturvaan ennättäisivät tulla ilmi (hallituksen esitys 173/89, sivu 12).

Kun eläkesovitusta tarkistetaan lesken olosuhteiden muutoksen vuoksi, lesken keskiansio lasketaan hakemuksen tekemiskuukautta edeltäneiden kuuden kuukauden ajalta.

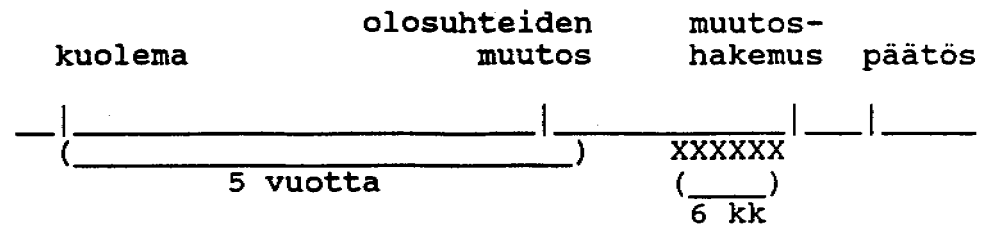
Leski voi hakea eläkesovituksen tarkistamista myös niin pian muutoksen jälkeen, että hänen tulonsa eivät vielä ole ehtineet alentua riittävästi esimerkiksi sen vuoksi, että hakemusta edeltäneeseen kuuden kuukauden aikaan sisältyy työssäoloaika. Näissä tapauksissa eläkelaitoksen ei tarvitse hylätä hakemusta heti, vaan se voi seurata tilannetta ja antaa tarkistuspäätöksen myöhemmin, jos poikkeusmenettelyn edellytykset täyttyvät myöhemmästä ajankohdasta.

Tarkistettua eläkettä maksetaan takautuvasti enintään kuudelta hakemuksen tekemiskuukautta edeltäneeltä kalenterikuukaudelta. Tietämättömyys poikkeuksellisen eläkesovituksen mahdollisuudesta ei pidennä takautuvaa maksuaikaa, vaikka myöhemmin todettaisiinkin, että poikkeussäännöksen soveltamisen edellytykset olisivat täyttyneet jo aikaisemmin.

Jos lesken olosuhteiden muutos on tapahtunut viiden vuoden kuluessa edunjäätäjän kuolemasta, mutta leski hakee eläkesovituksen tarkistamisesta vasta myöhemmin, hänen on osoitettava muutos ja tilanteen jatkuminen muuttuneena. Tällöinkin lesken tuloja tarkastellaan kuuden kuukauden ajalta ennen hakemuksen tekemiskuukautta. Samalta kuudelta kuukaudelta myös maksetaan taannehtivasti poikkeusmenettelyä käyttäen eläkesovitettu eläke. Poikkeusmenettelyn soveltamisedellytysten pitää olla olemassa vielä ainakin päätöksen antamishetkellä.

Lakiosasto

2.5.1990

XXXXXX = lesken tulot kuuden kuukauden ajalta ennen hakemiskuukautta

( ) = poikkeusmenettelyn mukaisesti eläkesovitettua eläkettä maksetaan takautuvasti enintään kuudelta kalenterikuukaudelta ennen hakemiskuukautta

Esimerkki 13

Miehen kuoltua vaimolle myönnettiin leskeneläke. Leski oli työssä miehen kuollessa, joten leskeneläkkeeseen tehtiin eläkesovitus eläkkeen alkamista seuraavan seitsemannen kalenterikuukauden alusta lesken laskennallisen eläkkeen perusteella.

Leski jäi työttömäksi kesäkuun lopussa kolmen vuoden kuluttua miehen kuolemasta. Hän haki eläkesovituksen tarkistamista olosuhteidensa muutoksen vuoksi helmikuussa, koska hänen tulonaan nyt oli leskeneläkkeen lisäksi pelkkä 95 markan peruspäiväraha.

Miehen työeläkkeet kuolinhetken tasosta indeksillä korotettuna olivat 6 000 mk. Eläkesovittamaton leskeneläke on 3 000 mk. Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeeseen.

Lesken eläkesovituksessa huomioon otettu laskennallinen eläke on indeksikorotettuna 4 200 mk.

Lesken saama työttömyyspäiväraha =

$95 \text{ mk} \times 21,5 = 2\,042,50 \text{ mk/kk}$.

Tämän suuruista työttömyyspäivärahaa leski sai jatkuvasti edeltäneen vuoden elokuun alusta alkaen eli yli kuuden kuukauden ajan ennen poikkeuksellisen eläkesovituksen hakemista.

Lakiosasto

2.5.1990

Erotus =

$$4\ 200 - 2\ 042,50 = 2\ 157,50\ \text{mk/kk}$$

Koska erotus on yli 25 % laskennallisesta eläkkeestä,

$$\frac{2\ 157,50}{4\ 200,00} \times 100\ \% = 51\ \%,$$

eläkesovituksessa käytetään päivärahan perusteella laskettua tuloa (2 042,50 mk).

Miehen työeläkkeiden mukaan määräytyvä eläkesovitusperuste on 3 629,49 mk. Eläkesovitus ei vähennä leskeneläkkeen määrää.

Eläkesovitettu leskeneläke on siten 3 000 mk.

Muutettua leskeneläkettä maksetaan enintään kuudelta kuukaudelta takautuvasti. Tässä tapauksessa sitä maksetaan muutettuna elokuun alusta.

Poikkeusmenettelyn määräaikaisuus

TEL 8 e §:n mukaisesti määrättyä leskeneläkettä maksetaan kahden vuoden ajan. Lesken olosuhteet voivat olla jatkuneet sellaisina, että poikkeuksellisen eläkesovituksen edellytykset täyttyvät edelleen, kun tämä määräaika päättyy. Eläke määrätään tällöin lesken hakemuksesta uudestaan TEL 8 e §:ää soveltaen aina kahden vuoden ajaksi kerrallaan (8 e §:n 2 momentti). Keinottelun estämiseksi on tarkoituksenmukaista, että TEL 8 e §:n mukaan määrättyä leskeneläkettä ei myönnetä kerrallaan kahta vuotta pitemmäksi ajaksi (hallituksen esitys, sivu 12).

Kun leskeneläke myönnetään poikkeuksellisen eläkesovituksen mukaisena, leskelle ilmoitetaan, että jatkohakemus on tehtävä ajoissa. Eläkelaitos voi myös ennen kahden vuoden täyttymistä muistuttaa leskeä jatkohakemuksen tekemisestä. Samassa yhteydessä eläkelaitos ilmoittaa leskelle, millaiset selvitykset hänen on jatkohakemuksen ratkaisemista varten esitettävä ansioistaan.

Kun poikkeusmenettelyn jatkamisen edellytykset tutkitaan kahden vuoden kuluttua uudelleen, tarkastellaan lesken keskimääräisiä ansiotuloja ja etuuk-
sia edeltäneeltä kahdelta vuodelta. Ne määritellään samalla tavoin kuin ensimmäisen poikkeushakemuksen

Lakiosasto

2.5.1990

yhteydessä. Lesken keskimääräiset ansiotulot voidaan määritellä jatkohakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden tulojen perusteella, jollei ansiotuloissa ja etuuksissa näiden kahden vuoden aikana ole tapahtunut muutosta.

Jos poikkeusmenettelyn edellytykset ovat edelleen olemassa, eläkettä maksetaan TEL 8 e §:n mukaisena taas toiset kaksi vuotta. Eläkesovitus kuitenkin tarkistetaan edellä mainittua lesken keskimääräistä tuloa vastaavaksi. Eläkesovitusperusteena käytetään aina ensimmäisen eläkesovituksen eläkesovitusperustetta indeksikorotettuna.

Jos poikkeusmenettelyn edellytykset eivät enää täyty, uusi eläkesovitus tehdään lesken laskennallisen eläkkeen perusteella. Laskennallinen eläke otetaan huomioon sen suuruisena, kuin se oli edunjättäjän kuolinhetkellä tai nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta. Tällöinkin eläkesovitusperusteena käytetään ensimmäisen eläkesovituksen eläkesovitusperustetta indeksikorotettuna.

Jollei leski tee jatkohakemusta, leskeneläkkeeseen tehdään uusi eläkesovitus normaalisti lesken laskennallisen eläkkeen perusteella. Jos jatkohakemus saapuu vasta tämän jälkeen, eläkelaitos voi itse oikaista päätöksensä poikkeusmenettelyn mukaiseksi. Edellytyksenä on, että poikkeusmenettelyn edellytykset täyttyivät määräajan päättyessä eli, että poikkeusmenettelyä olisi voitu jatkaa, jos hakemus olisi tullut ajoissa.

Jos poikkeussäännöstä jo on eläkesovituksessa sovellettu ja perusteet sen käyttämiseen ovat päättyneet, ei uudelleen voida palata poikkeussäännöksen soveltamiseen (hallituksen esityksen perustelut, sivu 23).

Eläkesovituksen tarkistus työeläkkeen myöntämisen johdosta

Poikkeuksellisen menettelyn soveltaminen päättyy, kun leskelle myönnetään muu oma eläke kuin osatyökyvyttömyyseläke, osa-aikaeläke tai luopumiseläke. Tällöin eläkesovitus tarkistetaan ja lesken tulona otetaan huomioon hänelle myönnetyn työeläkkeen ohella muiden eläkejärjestelmien eläkkeet.

Niiden eläkejärjestelmien, jotka eivät myönnä kyseessä olevan eläketapahtuman johdosta leskelle eläkettä, eläkkeet otetaan huomioon laskennallisina. Laskennalliset eläkkeet lasketaan sellaisina kuin ne olisivat tarkistushetkellä. Eläkesovitusperusteena käytetään ensimmäisen eläkesovituksen eläkesovitusperustetta indeksikorotettuna (8 f §).

Lakiosasto

2.5.1990

5.7

Menettely eläkesovituksen tullessa ajankohtaiseksi

Kun leskeneläke myönnetään ilman eläkesovitusta ensimmäisten kuuden kuukauden ajaksi tai sen vuoksi, että perheessä oli edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaita lapsia, eläkepäättöksen yhteydessä kerrotaan tulevasta eläkesovituksesta ja eläkkeen määrän mahdollisesta pienenemisestä samoin kuin siitä, että eläkesovitusmenettely voi aiheuttaa keskeytyksen eläkkeen maksamisessa.

Kun eläkesovitus tehdään lesken laskennallisen eläkkeen perusteella, lesken palkkoja on laskennallista eläkettä laskettaessa seurattava edunjättäjän kuolinpäivään tai lapsen eläkeoikeuden päättymispäivään. Eläkesovituksessa käytettävä laskennallisen eläkkeen määrä ei siten aina ole tiedossa ennen kuin eläkesovittamattoman leskeneläkkeen maksu päättyy. Jotta leskeneläkettä ei tässä vaiheessa tarpeettomasti keskeytettäisi ja jotta toisaalta välttyttäisiin takaisinperinnältä, voidaan menetellä seuraavasti:

Eläkesovitusajankohtaan mennessä eläkelaitos ennakoii eläkesovituksen jälkeen maksuun jäävän leskeneläkkeen määrän. Jos tällöin näyttää siltä, että leskeneläkettä eläkesovituksen jälkeenkin vielä jää maksettavaksi, maksua jatketaan ennakoarvion suuruisena eikä eläkettä siis keskeytetä siksi ajaksi, jonka eläkesovitukseen tarvittavien tietojen hankkiminen vie. Menettelystä kerrotaan leskelle kirjeellä tai väliaikaisella päätöksellä. Jos varsinainen eläkesovitus sitten osoittaa, että ennakoitua leskeneläkettä on maksettu liian suurena, liikaa maksettu eläke voidaan kuitata vastaisista eläke-eristä samoin edellytyksin kuin muissakin eläkelajeissa (yleiskirje A 31/89). Varsinaisesta eläkkeen takaisinperinnästä annetaan aina päätös.

Sen sijaan niissä tapauksissa, joissa eläkesovitus näyttäisi johtavan siihen, ettei eläkettä jäisi lainkaan maksettavaksi, eläkkeen maksaminen keskeytetään eläkesovitusajankohtaan. Näin liikaa maksettua eläkettä ei jouduta perimään leskeltä erikseen. Keskeyttämisestä ilmoitetaan leskelle kirjeellä ja kun tiedot on saatu, perhe-eläkkeen tarkistamisesta tai maksun lakkauttamisesta eläkesovituksen takia annetaan päätös.

Lesken laskennallisen eläkkeen ennakoidun määrän voi pyytää lopullisen laskelman tekevältä eläkelaitokselta tai -laitoksilta esimerkiksi puhelimitse tai elektronista postia käyttäen. Ennakkolaskelmassa

Lakiosasto

2.5.1990

eläke voidaan arvioida niiden palkkojen perusteella, jotka on maksettu edeltäneen kalenterivuoden loppuun mennessä ja kahden keskimmäisen vuoden sijasta käytetään kahta parasta vuotta. Lopullinen laskelma tehdään normaalien eläkkeen laskemissäännösten mukaan.

Jos eläkesovituksen jälkeen maksettavaksi jäävä leskeneläke on ennakoarviota suurempi, joudutaan eläkettä maksamaan takautuvasti. Koska maksun viivästymisen on aiheuttanut lain edellyttämässä eläkesovituksessa tarvittavien tietojen hankkiminen, ei viivästysajalta makseta korotusta (19 d §:n 3 momentti). Viivästysajaksi katsotaan tällä perusteella enintään kolme kuukautta eläkesovitusajankohdasta lukien. Sen jälkeiseltä ajalta viivästyneet eläke-erät maksetaan korotettuna, jollei viivästys ole aiheutunut leskestä itsestään.

6

MUUTOKSET PERHE-ELÄKKEEN MAKSAMISESSA

6.1

Eläkkeen määrän tarkistukset

6.1.1

**Perhe-eläkkeen määrän ja jakaantumisen tarkistukset
(7 a §:n 6 momentti)**

Kun edunsaajien lukumäärä muuttuu, perhe-eläkkeen määrä ja sen jakaantuminen edunsaajien kesken on tarkistettava (7 a §:n 6 momentti). Muutos aiheuttaa myös uuden yhteensovituksen. Tarkistukset tehdään edunsaajien lukumäärän muutosta seuraavan kuukauden alusta.

Tarkistusta tehtäessä perhe-eläkkeen perusteena ovat edunjättäjän omat eläkkeet sen suuruisina kuin ne olivat perhe-eläkkeen määrää ensi kertaa laskettaessa, mutta indeksillä korjattuna.

Lapseneläkkeiden määrä lasketaan uudelleen, kun joku lapsista lakkaa olemasta edunsaaja. Näin tapahtuu silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta, lapsi annetaan ottolapseksi perheen ulkopuolelle tai hän kuolee (katso kohta 6.2). Lapseneläkkeen määrä tarkistetaan myös silloin, kun edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyvän lapsen johdosta edunsaajien lukumäärä muuttuu.

Lapseneläkkeen määrä tarkistetaan myös, kun edunsaajana olevasta lapsesta tulee täysorpo. Tarkistusta ei kuitenkaan tehdä silloin, kun perhe-eläkkeen määrä jo ennen täysorvon lisää on edunjättäjän eläkkeen suuruinen.

Lakiosasto

2.5.1990

Leskeneläkkeen määrä tarkistetaan, kun lapseneläkettä saavien lasten lukumäärässä tapahtuu muutos. Jos edunsaajana on lesken lisäksi ollut vain yksi lapsi, ei lapselle myönnetty eläke ole vaikuttanut leskeneläkkeen suuruuteen. Vaikka lesken osuus ei tässä tapauksessa muutukaan lapsen lakatessa olemasta edunsaaja, perhe-eläkkeeseen on tehtävä uusi yhteensovitus. Kun edunsaajana tämän jälkeen on vain leski, leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus. Leskeneläkkeen määrä tarkistetaan myös silloin, kun edunsaajien lukumäärä muuttuu edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyvän lapsen johdosta.

Jos edunsaajana on ollut entinen puoliso, leskeneläkkeen määrä tarkistetaan, kun entisen puolison eläke lakkaa hänen solmiessaan uuden avioliiton alle 50-vuotiaana tai hänen kuollessaan. Vastaavasti entisen puolison perhe-eläke tarkistetaan, jos leskeneläke lakkaa.

Edunsaajien lukumäärä muuttuu myös silloin, kun lesken leskeneläkeoikeus palautuu avioliiton purkautumisen johdosta (katso kohta 6.4.)

Perhe-eläkkeen määrä ja jakaantuminen tarkistetaan silloinkin, kun eläkkeen määrä pienenee. Jos perhe-eläkkeen määrä pienenee takautuvasti, päätökseen haetaan purkua, kuten tähänkin asti. Liikaa maksettua perhe-eläkettä ei näissä tapauksissa yleensä peritä takaisin.

6.1.2

Uusi yhteensovitus (8 a §:n 2 momentti)

Kun perhe-eläkkeen määrä lasketaan uudelleen 7 a §:n 6 momentissa mainituissa tapauksissa (edunsaajien lukumäärän muutos, täysorvon lisä), myös yhteensovitus tehdään uudelleen.

Jos perhe-eläkkeen saajalle myönnetään saman edunjättäjän kuoleman johdosta TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu peruseläkettä vastaava muu perhe-eläke tai 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua muuta eläkettä tai jatkuvaa korvausta vastaava perhe-eläke, eläkkeet on yhteensovitettava uudelleen samoin kuin ennen uudistusta.

Uusi yhteensovitus on tehtävä myös silloin, kun leski, edunjättäjän entinen puoliso tai lapsi lakkaa olemasta edunsaaja.

Hakemuksesta yhteensovitus toimitetaan uudelleen, jos yhteensovitukseen vaikuttaneen eläkkeen tai

Lakiosasto

2.5.1990

korvauksen määrä on olennaisesti muuttunut, kuten ennen uudistustakin.

Uudelleen yhteensovitetusta leskeneläkkeestä vähennetään entisen eläkesovituslaskelman mukainen vähennys (katso kohta 6.1.5).

Esimerkki 14

Perhe-eläke oli myönnetty leskelle ja entiselle puolisolle. Entinen puoliso kuolee ja lakkaa siis olemasta edunsaaja.

Leskeneläkkeeseen oli edunjättäjän kuolemaa seuranneen seitsemännen kalenterikuukauden alusta tehty eläkesovitus. Silloin ylite eli lesken omien työeläkkeiden ja eläkesovitusperusteen erotus oli 500 mk (indeksikorotettuna). Leskeneläkkeestä oli vähennetty puolet tästä eli 250 mk.

Uuden yhteensovituksen jälkeen leskeneläkkeestä vähennetään entisen eläkesovituslaskelman mukainen vähennys 250 mk.

Perhe-eläkkeeseen ei enää tehdä uutta yhteensovitusta lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen täyttäessä 16 vuotta 1.7.1990 tai sen jälkeen. Uusi yhteensovitus tehdään vasta, kun lapsi täyttää 18 vuotta, koska yleisen perhe-eläkelain mukainen lapseneläkkeen pääteikä on uudistuksen voimaan tulon jälkeen 18 vuotta. Voimaantulosäännösten mukaan tämä koskee myös vanhojen säännösten perusteella myönnettyjä tai myönnettäviä perhe-eläkkeitä.

Jos työeläkejärjestelmästä maksettavaan perhe-eläkkeeseen on vanhojen säännösten mukaisesti tehty uusi yhteensovitus lapsen täytettyä 16 vuotta ennen 1.7.1990, ei uutta yhteensovitusta enää voida tehdä, vaikka tällaiselle lapselle uudelleen alettaisiin maksaa kansaneläkejärjestelmästä lapseneläkettä ns. koululaiseläkkeenä. Kansaneläkejärjestelmän mukaisesta lapseneläkkeestä kerrotaan tarkemmin kohdassa 10.

6.1.3

Eläkesovitus seitsemännen kuukauden alusta (8 c §:n 2 momentti)

Jos leski on edunjättäjän kuollessa alle 65-vuotias eikä saa omaa työeläkettä, leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus vasta kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta.

Lakiosasto

2.5.1990

6.1.4

Eläkesovitus, kun lapsi lakkaa olemasta edunsaaja (8 c §:n 2 momentti)

Jos lesken ja edunjättäjän yhteisessä kodissa edunjättäjän kuollessa asui lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, leskeneläkkeeseen tehdään ensimmäinen eläkesovitus vasta silloin, kun nuorinkin näistä lapsista täyttää 18 vuotta taikka kun hänen lapseneläkeoikeutensa lakkaa (lapsi annetaan ottop lapseksi perheen ulkopuolelle tai lapsi kuolee).

6.1.5

Eläkesovituksen tarkistaminen

Eläkesovituksen tarkoituksena on mitoittaa leskeneläke kuolinhetken tilanteen mukaisesti. Sen vuoksi edunjättäjän kuoleman jälkeen tapahtuvia muutoksia lesken tilanteessa ei pääsääntöisesti seurata. Eläkesovitus tarkistetaan ainoastaan silloin, kun leskelle myönnetään oma eläke tai kun eläkesovitus perhe-eläkkeen yhteensovituksen johdosta muuttuu (8 f §). Perhe-eläkkeen yhteensovituksen johdosta eläkesovitus tulee tehtäväksi uudelleen vain silloin, kun perhe-eläkettä ei yhteensovituksen johdosta aikaisemmin ollut jäänyt maksettavaksi.

Leskelle myönnetään oma eläke

Leskeneläkkeeseen tehdään uusi eläkesovitus, jos leskelle myönnetään TEL 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukainen eläke tai niihin verrattava työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke muuna kuin osaaikaeläkkeenä. Uusi eläkesovitus tehdään siten joka kerta, kun leskelle myönnetään uusi eläke, vaikka hän osittain vielä jatkaisikin työntekoaan.

Sen sijaan lesken omassa työeläkkeessä esimerkiksi lapsikorotuksen poistumisen takia tapahtuvat muutokset eivät aiheuta leskeneläkkeeseen uutta eläkesovitusta. Uusi eläkesovitus tehdään vain, jos leskelle myönnetään kokonaan uusi eläke. Työkyvyttömyyseläkkeen jatkopäätöstä ei tässä pidetä uutena eläkkeenä. Myöskään eläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi ei pidetä uuden eläkkeen myöntämisenä, vaikka eläkkeen määrä tällöin muuttuisikin.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuminen täydeksi eläkkeeksi aiheuttaa leskeneläkkeeseen uuden eläkesovituksen silloin, kun eläkesovitus on tehty poikkeusmenettelyä soveltaen. Jos täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osaeläkkeeksi, ei uutta eläkesovitusta tehdä.

Lakiosasto

2.5.1990

Uutta eläkesovitusta tehtäessä eläkesovitusperusteenä käytetään samaa, indeksillä korotettua eläkesovitusperustetta kuin eläkesovitusta ensi kertaa tehtäessä. Esimerkiksi jos eläkesovitus on ensimmäisen kerran tehty vuonna 1990 ja eläkesovitusperuste on ollut sen ylärajan mukainen 3 629,49 markkaa, tarkistetaan tämä määrä uutta eläkesovitusta vuonna 1997 tehtäessä sanotun vuoden indeksillä sen sijaan, että käytettäisiin vuonna 1997 sovellettavaa ylärajaa.

Uusi yhteensovitus muuttanut leskeneläkettä

Jos leskeneläkkeen määrä muuttuu perhe-eläkkeen uuden yhteensovituksen vuoksi, uudelleen yhteensovitetusta leskeneläkkeestä vähennetään entisen eläkesovituslaskelman mukainen vähennys (50 % eläkesovitusperusteen ylitteestä). Lesken omia tuloja ei siis tässä lasketa uudelleen eikä niitä verrata uudelleen eläkesovitusperusteeseen.

Eläkesovitus poikkeussäännön mukaan

Kuten kohdassa 5.6.2 on kerrottu, leski voi pyytää eläkesovituksen tekemistä poikkeussäännön mukaan myöhemminkin kuin perhe-eläkettä hakiessaan. Edellytyksenä on, että lesken olosuhteissa on tapahtunut muutos viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Koska lesken on haettava poikkeuksellista eläkesovitusta aina kahden vuoden kuluttua uudelleen, leskeneläkkeeseen voi tulla tehtäväksi uusi eläkesovitus kahden vuoden välein. Uusi eläkesovitus voi tulla tehtäväksi myös sinä kahden vuoden aikana, jona eläkettä muuten maksettaisiin poikkeusmenettelyn mukaisena, jos leskelle tänä aikana myönnetään oma eläke.

Eläkesovitusperuste ja vertailussa käytettävä lesken laskennallisten työeläkkeiden yhteismäärä ovat tässäkin tapauksessa samat, joita käytettiin eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä. Ne korotetaan vain indeksillä eläkesovituksen tekemisajankohdasta vastaaviksi.

6.2

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Lapseneläke lakkaa (4 b §:n 3 momentti)

Uusien säännösten mukaan myönnetty lapseneläke lakkaa aina, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Näin on myös silloin, kun lapsi on työkyvytön.

Lakiosasto

2.5.1990

Lapseneläke lakkaa myös silloin, kun lapsi annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän aviopuolisolle.

Oikeus lapseneläkkeeseen lakkaa aina lapsen kuollessa.

Jos lapsi jo saa lapseneläkettä kahden edunjättäjän jälkeen ja hänelle oman vanhempansa jälkeen myönnetään hakemuksesta lapseneläke, aikaisempi muun kuin oman vanhemman jälkeen maksettava lapseneläke lakkaa siitä alkaen, kun lapsen oman vanhemman jälkeen myönnettävä eläke alkaa.

Ennen 18 vuoden iän täyttämistä työkyvyttömäksi tulleelle lapselle vanhojen säännösten mukaisesti myönnetty tai myönnettävä perhe-eläke jatkuu niin kauan kuin lapsi on työkyvytön.

Leskeneläke lakkaa (4 b §:n 2 momentti)

Oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, kun leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Sama koskee edunjättäjän entistä aviopuolisoa (4 §:n 5 momentin 4 kohta).

Jos leskeneläkettä saava leski jo on täyttänyt 50 vuotta uudelleen avioituessaan, ei leskeneläkettä lakkauteta avioliiton takia. Myös aikaisempien perhe-eläkesäännösten perusteella perhe-eläkettä saava leski voi nyt eläkettään menettämättä solmia avioliiton 50 vuotta täytettyään (voimaantulosäännös). Kohdassa 2.2 on tarkemmin kerrottu yli 50-vuotiaan, uudelleen avioituneen lesken leskeneläkeoikeudesta.

Leskeneläke lakkaa aina lesken kuollessa.

6.3

Leskeneläkkeen kertasuoritus

Jos alle 50-vuotiaan lesken tai edunjättäjän entisen puolison eläke lakkaa avioliiton solmimisen johdosta, hänelle maksetaan kertasuoritus. Se on yhtä suuri kuin leskeneläke (tai entisen puolison eläke) kolmen vuoden ajalta olisi ollut (4 b §:n 4 momentti).

Kertasuoritus lasketaan leskelle viimeksi maksetun kuukausieläkkeen perusteella. Tämä on avioliiton solmimiskuukauden eläke ennen veron ennakonpidätystä. Näin ollen joulukuussa avioliiton solmineelle leskelle kertasuoritus lasketaan joulukuun lesken-

Lakiosasto

2.5.1990

eläkkeen perusteella ilman vuodenvaihteen indeksikorotusta. Kertasuorituksesta kuitataan se, mitä ehkä on maksettu liikaa avioliiton solmimisen jälkeen.

Aikaisemmin leskelle maksettiin kertasuorituksena määrä, joka oli yhtä suuri kuin eläke kahden vuoden ajalta olisi ollut olettaen, että perhe-eläkkeen saajana oli leski yksin.

Tätä säännöstä noudatetaan edelleen niissä tapauksissa, joissa kertasuoritus lasketaan ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen maksettavan perhe-eläkkeen perusteella.

Kertasuorituksen saaneelle leskelle ei toistamiseen makseta kertasuoritusta saman edunjättäjän jälkeen, vaikka leski leskeneläkkeen uudelleen alettua taas solmii uuden avioliiton (katso kohta 6.4).

6.4

Lakkautetun leskeneläkkeen palauttaminen

Lesken oikeus saada takaisin leskeneläkkeensä

Leski, jonka leskeneläke on lakkautettu hänen solmiessaan uuden avioliiton, voi avioliiton purkauksessa saada takaisin lakkautetun leskeneläkkeensä. Edellytyksenä on, että avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa ja hänelle ei synny uuden avioliiton perusteella uutta leskeneläkeoikeutta (4 b §:n 2 momentti). Avioliitto purkautuu joko puolison kuollessa tai avioerossa.

Jos uusi, alle viisi vuotta kestänyt avioliitto päättyy avioeroon, aikaisempi leskeneläke palautuu aina. Palautumisen edellytyksenä ei ole, että leski on palautumishetkellä alle 50-vuotias. Myös jos uusi avioliitto päättyy viiden vuoden kuluessa puolison kuolemaan, eikä puolisoilla ole yhteistä lasta, entinen leskeneläkeoikeus palautuu.

Jos uusi aviopuoliso kuolee, kun avioliiton solmimisesta on ehtinyt kulua viisi vuotta, voi syntyä tilanne, jossa leskelle ei tämän avioliiton perusteella ole syntynyt leskeneläkeoikeutta, mutta aikaisempikaan oikeus ei enää palaudu.

Leskeneläkeoikeus voi palautua myös useamman kuin yhden kerran, jos leskellä on useampia purkautuneita avioliittoja, jotka ovat kestäneet alle viisi vuotta. Leskeneläkkeen kertasuoritusta ei kuitenkaan

Lakiosasto

2.5.1990

voida maksaa kuin ensimmäisen kerran leskeneläkettä lakkautettaessa (4 b §:n 4 momentti).

Leskeneläkeoikeuden palauttaminen ei koske niitä perhe-eläkkeitä, jotka on myönnetty ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen.

Palautettua leskeneläkettä maksetaan uuden aviopuolison kuolemaa tai virkatodistukseen merkittyä avioeropäivää seuraavan kuukauden alusta, jos maksun palauttamista on haettu vuoden kuluessa puolison kuolemasta tai avioerosta. Jos palauttamista on haettu myöhemmin, palautettua leskeneläkettä maksetaan hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien vuosi taannehtivasti (4 b §:n 1 momentti).

Kun lakkautettua leskeneläkettä ryhdytään taas maksamaan, maksetaan entinen eläke indeksikorotettuna, jollei ole kyse kohdan 6.1 mukaisesta tarkistus-tilanteesta (esimerkiksi leskelle on myönnetty oma työeläke tai lapsi on täyttänyt 18 vuotta).

Kertasuorituksesta leskeneläkkeeseen aiheutuva vähennys

Kun lakkautettua leskeneläkettä ryhdytään uudelleen maksamaan uuden avioliiton purkauduttua, kertasuorituksena maksettu leskeneläke vähennetään vastaisista eläke-eristä. Vähennys tapahtuu siten, että kuukausieläkkeen bruttomäärästä vähennetään 1/3. Mitään ulosotossa ja takaisinperinnässä yleensä sovellettua suojaosuutta ei tässä tilanteessa ole. Eläkettä maksetaan vähennettynä enintään yhdeksän vuoden ajan siinäkin tapauksessa, ettei koko kertasuorituksena maksettua summaa tämän ajan kuluessa vielä olisi saatu vähennetyksi leskeneläkkeestä (4 b §:n 4 momentti). Kertasuoritus peritään sen suuruisena kuin se on maksettu eikä sille lasketa korkoa.

Ei koske entistä puolisoa

Oikeus saada aikaisempaan avioliittoon perustunut leskeneläke takaisin ei koske edunjättäjän entistä puolisoa. Tämä johtuu siitä, että myös elatusapu, johon entisen puolison eläkeoikeus on perustunut, olisi uuden avioliiton johdosta lakannut.

7

HAKEMINEN

7.1

Perhe-eläkkeen hakeminen

Perhe-eläkettä haetaan PE-lomakkeella, joka on uusittu uusien säännösten mukaiseksi.

Lakiosasto

2.5.1990

Jos perhe-eläkehakemus on täytetty kansaneläkelaitoksen paikallistoimistossa ja hakemuksessa on merkintä edunjättäjää ja edunsaajia koskevien tietojen tarkistamisesta, ei virkatodistusta tarvitse hankkia. Kun hakemus on täytetty muualla kuin paikallistoimistossa eikä hakemukseen ole liitetty virkatodistusta, eläkelaitos tilaa sen. Jos leskeneläkettä ei hakemuslomakkeen ja virkatodistuksessa olevien tietojen perusteella voitaisi myöntää, mutta on syytä olettaa, että puolisoilla on ollut yhteinen, perhe-eläkeoikeuden tuova (elävänä syntynyt, mutta ennen edunjättäjää kuollut tai yli 18-vuotias) lapsi, eläkelaitos selvittää asian. Selvittelyssä saa tarvittaessa apua joko väestörekisterikeskukselta tai Eläketurvakeskukselta.

Entisen puolison perhe-eläkehakemuksen liitteenä tulee olla jäljennös sosiaalilautakunnan vahvistamasta elatusapusopimuksesta tai oikeuden päätöksestä, josta myös käy ilmi edunjättäjän kuolinhetkellä voimassaolleen elatusavun määrä.

7.2

Poikkeuksellisen eläkesovituksen hakeminen

Jos leski on perhe-eläkehakemuksessaan ilmoittanut, että hänen ansiotasossaan on tapahtunut olennaista alenemista viimeisen vuoden aikana (hakemuksen kohta 20), eläkelaitos selvittää, ovatko edellytykset poikkeuksellisen eläkesovituksen tekemiseen olemassa. Tällöin eläkelaitos hankkii leskeltä selvityksen siitä, millä tavoin hänen tulonsa ovat muuttuneet aikaisemmasta ja mikä on muutoksen jälkeisten tulojen suuruus. Tarvittaessa eläkelaitos hankkii päätöksen, josta käy ilmi lesken saaman työttömyys- tai sairauspäivärahan suuruus. Ansiotulojensa alentumisen leski voi osoittaa työnantajan palkkatodistuksella tai, jos hän toimii yrittäjänä, esimerkiksi välitilinpäätöksellä.

Jos edellytyksiä poikkeuksellisen eläkesovituksen tekemiseen näyttäisi olevan, eläkelaitos pyytää leskeä tekemään sitä koskevan hakemuksen selvittäen samalla, että näin määriteltä leskeneläkettä maksetaan kahden vuoden ajan ja että eläkkeen myöntäminen uudelleen poikkeusmenettelyä käyttäen edellyttää uutta hakemusta ja uutta selvitystä lesken todellisista tuloista.

Jos poikkeuksellista eläkesovitusta haetaan myöhemmin kuin perhe-eläkehakemusta tehtäessä, hakemukseksi riittää kirje ja edellä kerrottu selvitys muuttuneista tuloista.

Lakiosasto

2.5.1990

Poikkeuksellisen eläkesovituksen edellytykset selvittää vain yksi eläkelaitos. Se on yleensä perhe-eläkehakemuksen ratkaiseva viimeinen laitos. Kun poikkeuksellista eläkesovitusta koskevat selvitykset on tehty, ne toimitetaan myös muille perhe-eläkehakemusta käsitteleville laitoksille. Asiasta kerrotaan tarkemmin yleiskirjeessä C 3/90.

7.3

Hakemus lakkautetun leskeneläkkeen palauttamisesta

Kun leski hakee lakkautetun leskeneläkkeensä palauttamista, hakemukseksi riittää kirje ja jäljennös avioeropäätöksestä tai virkatodistus, josta uuden puolison kuolema tai avioero ilmenee.

8

VOIMAANTULO

Uudet perhe-eläkesäännökset tulevat voimaan 1.7.1990. Uusia säännöksiä sovelletaan, jos edunjäntäjä on kuollut niiden voimassaollessa.

Vanhojen säännösten perusteella myönnettyä perhe-eläkettä saavan lesken perhe-eläke ei kuitenkaan lakkaa, jos hän solmii uuden avioliiton 50 vuotta täytettyään ja 1.7.1990 jälkeen (voimaantulosäännöksen 2 momentti).

Lain voimaantullessa 40 vuotta täyttäneiden eli ennen 1.7.1950 syntyneiden naisten leskeneläkeoikeuden saamisen edellytyksiä on lievennetty niissä tapauksissa, joissa naisella ja edunjäntäjällä ei ollut yhteistä lasta (2 momentti). Säännöksen sisältöä on selvitetty kohdassa 2.2.2.

Vanhojen perhe-eläkesäännösten perusteella myönnettyä perhe-eläkettä ei 1.7.1990 jälkeen enää yhteensoviteta uudelleen perhe-eläkkeeseen oikeutetun lapsen täyttäessä 16 vuotta (2 momentin viimeinen virke).

Vaikka lasten perhe-eläkeoikeutta koskevat säännökset ovat muuttuneet, oikeus lapsikorotukseen säilyy ennallaan. Lapsikorotukseen oikeuttaa siis edelleen sellainen lapsi, jolla ennen 1.7.1990 voimassaolleen säännösten mukaan olisi ollut oikeus perhe-eläkkeeseen eläkkeensaajan jälkeen. Näin ollen äitipuoli ei edelleenkaan voi saada omaan eläkkeeseensä lapsikorotusta sillä perusteella, että hän on yhdessä puolisonsa kanssa huolehtinut toisen puolison lapsen tai ottolapsen toimeentulosta. Mies sen sijaan saa lapsikorotuksen myös tällaisen lapsen perusteella (5 momentti).

Lakiosasto

2.5.1990

9

PERHE-ELÄKKEIDEN VEROTUS

Perhe-eläkeuudistus ei vaikuta työeläkelakien mukaisten perhe-eläkkeiden verotukseen. Työeläkelakien perhe-eläkkeet ovat saajansa veronalaista tuloa, joista jokaista edunsaajaa verotetaan erikseen. Jokaisella perhe-eläkkeensaajalla on verotuksessa myös oikeus henkilökohtaiseen eläketulovähennykseen. Sen suuruus riippuu verovelvollisen veronalaisten tulojen kokonaismäärästä. Vähennyksestä johtuen lasten eläkkeistä maksetaan käytännössä harvoin veroa. Myös leskeneläkkeistä huomattava osa jäänee verotuksen ulkopuolelle, jos leskellä ei ole muuta tuloa kuin perhe-eläke.

Kansaneläkejärjestelmästä maksettava perhe-eläke tulee uudistuksen johdosta veronalaiseksi. Eläketulovähennys myönnetään myös tällaista eläkettä saavalle. Suojasäännöksellä taataan, että vanhojen säännösten mukaan maksettava lapsen perhe-eläke, (josta nyt tulee uusien säännösten mukainen lapseneläke), säilyy veron ennakonpidätyksen jälkeen vähintään saman suuruisena kuin sitä maksettiin ennen uusien säännösten voimaantuloa niin kauan kuin oikeus eläkkeeseen jatkuu.

Leskeneläkkeen kertasuoritus katsotaan sen vuoden tuloksi, jona se on maksettu. Kertasuorituksesta pidätetään veron ennako kuten takautuvasti maksettavista eläkkeistä. Kertasuorituksen lopulliseen verotukseen voidaan soveltaa tulontasausta.

Kun uuden avioliiton vuoksi lakkautetun leskeneläkkeen maksaminen aloitetaan uudelleen avioliiton purkauduttua, sovelletaan veronoikaisusäännöksiä. Eläkelaitos kehottaa leskeä hakemaan veronoikaisua ja antaa sitä varten tarvittavan todistuksen, kun leskeneläkkeestä on vähennetty riittävä määrä kertasuorituksella maksettua eläkettä tai kun oikaisun hakemisaika alkaa olla loppuillaan.

10

PÄÄPIIRTEET YLEISESTÄ PERHE-ELÄKKEESTÄ

Kansaneläkejärjestelmässäkin uudet perhe-eläkesäännökset koskevat niitä tapauksia, joissa edunjättäjä on kuollut 1.7.1990 tai sen jälkeen. Edunsaajia ovat leski ja lapset.

Sekä leskeneläkkeen että lapseneläkkeen määrä nousee aikaisemmasta. Leskeneläkkeen määrää voi nostaa se, että lisäosaa laskettaessa työtuloista luetaan tuloiksi vain 60 prosenttia. Lapseneläkettä makse-

Lakiosasto

2.5.1990

taan riippumatta siitä, onko leskellä leskeneläkeoikeus. Lesken tulot eivät myöskään vaikuta lapsen eläkkeen määrään.

Lapseneläke

Lapseneläkeoikeus on edunjättäjän omalla lapsella ja ottolapsella samoin kuin edunjättäjän puolison lapsella, jos puoliset ovat yhdessä vastanneet lapsen elatuksesta. Työeläkejärjestelmästä poiketen lapseneläkeoikeus on myös kasvattilapsella.

Lapsella on oikeus lapseneläkkeeseen 18 vuoden ikään saakka aikaisemman 16 vuoden asemesta. Opiskelulle lapselle voidaan maksaa eläkettä 21 vuoden ikään saakka koululaiseläkkeenä. Työeläkejärjestelmästä ei lapseneläkettä makseta yli 18-vuotiaalle lapselle opiskelunkaan takia.

Lapseneläke muodostuu perusmäärästä ja sen lisäksi maksettavasta täydennysmäärästä. Perusmäärä on entisen lapseneläkkeen suuruinen (229 mk/kk, KEL-ind. 1045) eivätkä sen määrään vaikuta lapsen muut eläkkeet. Koululaiseläkkeeseen kuuluu vain perusmäärä.

Täydennysmäärä on suunnilleen elatustuen ja entisen lapseneläkkeen erotuksen suuruinen (täytenä 306 mk/kk, KEL-ind. 1045). Täydennysmäärä on eläkevähenteinen. Lapsen saamat muut perhe-eläkkeet vähentävät sitä 50-prosenttisesti, jos ne ylittävät 212,50 markkaa kuukaudessa.

Täysimääräinen lapseneläke (perusmäärä + täydennysmäärä) on 535 mk/kk (KEL-indeksi 1045).

Kansaneläkejärjestelmästä lapsella on kaksi lapseneläkettä vain, jos lapsi on täysorpo. Täysorpo on lapsi, jonka molemmat biologiset vanhemmat ovat kuolleet.

Lapseneläke lakkaa, jos lapselle myönnetään kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke. Työeläkejärjestelmässä näin ei tapahdu.

Leskeneläke

Leskeneläkkeen saamisen yleiset edellytykset ja säännökset eläkkeen jatkumisedellytyksistä ovat pääpiirteissään samansisältöiset kuin työeläkelaeissa. Entisellä puolisollla ei kuitenkaan ole leskeneläkeoikeutta. Lain voimantulosäännöksillä on, samoin kuin työeläkejärjestelmässäkin, lievennetty lain voimaantullessa 40 vuotta täyttäneiden leskien leskeneläkeoikeuden saamisehtoja niissä tapauksissa, joissa leskellä ja edunjättäjällä ei ole tai ole ollut yhteistä lasta.

Lakiosasto

2.5.1990

Toisin kuin työeläkejärjestelmässä ei leskellä ole oikeutta leskeneläkkeeseen, jos hän itse saa kansaneläkejärjestelmästä työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä tai rintamasotilaseläkettä. Tällaiselle leskelle maksetaan kuitenkin lesken alkueläkettä se määrä, jonka alkueläke on lesken omaa eläkettä suurempi.

Leskeneläke lakkaa, kun leski täyttää 65 vuotta (jolloin hän saa oman vanhuuseläkkeen). Työeläkelätkien mukaan lesken oma vanhuuseläke ei lakkauta hänen leskeneläkettään.

Alkueläke

Leskellä on oikeus alkueläkkeeseen kuuden kuukauden ajan. Alkueläkkeeseen kuuluu pohjaosa ja aina ainakin osa lisäosaa. Siihen voi kuulua myös asumistuki. Pohjaosa on vakiomääräinen, lisäosa on tulovähenteinen.

Vuonna 1990 pohjaosa on 390 mk/kk (KEL-ind. 1045). Alkueläke (pohjaosa ja se osa lisäosaa, joka vähintään maksetaan alkueläkkeenä) on toisessa kuntaryhmässä 1 082 mk/kk (KEL-indeksi 1045). Täysi alkueläke on vastaavasti 2 119 mk/kk.

Leskeneläkkeen tullessa veronalaiseksi työtuloihin kohdistuvaa tulovähenteisyyttä on lievennetty siten, että lesken työtuloista otetaan leskeneläkettä vähentävinä tuloina huomioon ainoastaan 60 %.

Jatkoeläke

Alkueläkkeen jälkeen leski voi saada jatkoeläkettä. Jatkoeläke muodostuu pohjaosasta, tulovähenteisestä lisäosasta ja mahdollisesta asumistuesta silloin, kun leskellä on huollettavanaan puolisoitten kanssa samassa taloudessa asunut alle 18-vuotias yhteinen tai toisen puolison lapsi (kasvatilasta ei tässä pidetä tällaisena lapsena). Tällaisen lesken täysimääräinen jatkoeläke toisessa kuntaryhmässä ilman asumistukea on 2 119 mk/kk (KEL-ind. 1045).

Ellei lapsia ole, jatkoeläkkeeseen kuuluu vain tulovähenteinen lisäosa ja mahdollisesti asumistuki, mutta ei pohjaosaa. Tällöin täysimääräinen jatkoeläke on vastaavasti 1 729 mk/kk (KEL-ind. 1045).

Voimaantulo

Uudet perhe-eläkesäännökset tulevat voimaan 1.7.1990.

Lapset

Jos edunjättäjä on kuollut ennen 1.7.1990 ja lapsi täyttää 16 vuotta 1.7.1990 tai sen jälkeen, lapseneläkkeen maksamista jatketaan 18 vuoden ikään saakka. Eläke muutetaan myös määrältään uusien säännösten mukaiseksi eli lapseneläkkeenä maksetaan

Lakiosasto

2.5.1990

perusmäärä ja täydennysmäärä. Kun lapsi täyttää 18 vuotta, oikeus koululaiseläkkeeseen määräytyy vanhojen säännösten mukaisesti. Eläkkeen suuruus määrätään kuitenkin uusien säännösten mukaisesti.

Jos edunjäittäjä on kuollut ennen 1.7.1990 ja lapsi on täyttänyt 16 vuotta ennen 1.7.1990, eläkkeen maksuaikaa ei pidennetä 18 ikävuoteen. Eläke maksetaan 16 vuotta täyttäneelle lapselle koululaiseläkkeenä silloinkin, kun lapsi on alle 18-vuotias. Määrältään eläke kuitenkin muutetaan 1.7.1990 alkaen uusien säännösten mukaiseksi.

Leski

Yleisen perhe-eläkkeen leskeneläkkeen saamisen edellytykset ovat lievemmat ennen 1.7.1950 syntyneillä naisilla samoin kuin työeläkejärjestelmässäkin.

Lapseneläkkeen jatkuminen 18 vuoden ikään vaikuttaa myös tällaista lasta huoltavan lesken jatkoeläkkeen jatkumiseen. Jos edunjäittäjä on kuollut ennen 1.7.1990 ja leski huoltaa lasta, joka täyttää 16 vuotta 1.7.1990 tai sen jälkeen, leskelle maksetaan jatkoeläkettä siihen saakka kun lapsi täyttää 18 vuotta. Tämän jälkeen leskellä on oikeus saada jatkoeläkettä, jos hän on täyttänyt 40 vuotta silloin, kun lapsi täytti 18 vuotta. Muutos koskee leskeneläkkeen maksuajan pidentämistä, mutta muutoin eläke määräytyy samoin kuin aikaisemmin. Siten esimerkiksi lesken työtulot otetaan kokonaisuudessaan huomioon.

Myöskään yleisen perhe-eläkelain mukaista leskeneläkettä ei lakkauteta, jos 50 vuotta täyttänyt leski perhe-eläkeuudistuksen voimaan tultua solmii uuden avioliiton. Säännöstä sovelletaan myös niihin perhe-eläkkeisiin, joissa edunjäittäjä on kuollut ennen uudistuksen voimaantuloa.

PERHE-ELÄKKEEN EDUNSAAJAT VANHOJEN JA UUSIEN
PERHE-ELÄKESÄÄNNÖSTEN MUKAAN (TEL)

edunjättäjä kuollut ennen 1.7.1990		edunjättäjä kuollut 1.7.1990 tai myöhemmin
naisleski	saa	saa
miesleski	ei	saa
entinen puoliso	ei	saa (elatusapu)
avopuoliso	ei	ei
oma lapsi	saa	saa
- ottolapsi	saa	saa
- au-lapsi	saa	saa
- tunnustettu lapsi	saa	saa
naislesken lapsi*	saa (huolto)	saa (yhteisessä kodissa)
mieslesken lapsi*	ei	saa (yhteisessä kodissa)
yli 18-vuotias lapsi		
- opiskeleva	ei	ei
- työkyvytön	saa	ei
kasvattilapsi	ei	ei

ELÄKKEEN MÄÄRÄ JA EDUNSAAJIEN OSUUDET
prosentteina EDUNJÄTTÄJÄN ELÄKKEESTÄ

Täysi perhe-eläke on edunjättäjän eläkkeen suuruinen

lasten luku- määrä	edunsaajana			edunsaajana	
	leski	lapset	vain lapsia	leski	lapset **
0	50	-	-	50	-
1	50	25	50	50	n. 33
2	50	50	75	n. 42	n. 58
3	40	60	100	25	75
4	n. 33	n. 67	100	n. 17	n. 83
5	n. 29	n. 71	100	n. 17	n. 83

Lasten osuus jaetaan tasan lasten kesken.

* lesken lapsi, joka ei samalla ole edunjättäjän lapsi

** Täysorpojen lasten eläkettä korotetaan täysorvon lisällä, joka on enintään 17 % edunjättäjän eläkkeestä. Edunjättäjän eläke ei kuitenkaan saa ylittyä.

ELÄKETAPAHTUMAHETKEN (= KUOLINHETKEN)
VAIKUTUS ERAISIIN PERHE-ELÄKE-ETUUKSIIN

	EDUNJÄTTÄJÄ KUOLLUT ENNEN 1.7.1990	EDUNJÄTTÄJÄ KUOLLUT 1.7.1990 TAI MYÖHEMMIN
TYÖKYVYTTÖMÄN LAPSEN PERHE- ELÄKE	jatkuu niin kauan kuin lapsi on työkyvytön	vain 18 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun
TÄYSORVON LISÄ	ei ole	lasketaan täysorvon lapsen lapseneläk- keeseen, jos lapsesta tulee täysorpo 1.7.1990 tai myöhemmin
		lasketaan vain sellaisen vanhemman jälkeen myön- nettyyn lapseneläkkeeseen, joka on kuollut 1.7.1990 tai sen jälkeen
		edunjättäjän eläke ei lisän takia saa ylittyä
LESKEN UUSI AVIOLIITTO	jos 50-vuotias leski solmii uuden avioliiton 1.7.1990 tai sen jälkeen, ei perhe-eläke lakkaa	jos 50-vuotias leski solmii uuden avioliiton, ei leskeneläke lakkaa
	jos leski on alle 50- vuotias, eläke lakkaa, mutta kertasuoritus	jos leski on alle 50- vuotias, eläke lakkaa, mutta kertasuoritus
KERTASUORITUS	kertasuoritus on yhteensä kahden vuoden lesken- eläke	kertasuoritus on yhteen- kolmen vuoden lesken- eläke
	kertasuorituksen perus- teena on leskeneläke, jonka leski olisi saanut, jos hän olisi ollut yksin edunsaajana	kertasuorituksen pe- rusteena on lesken avioliiton solmimis- kuukautena maksussa oleva leskeneläke
UUSI YHTEEN- SOVITUS LAPSEN IÄN PERUSTEELLA	tehdään, kun lapsi täyt- tää 16 vuotta ennen 1.7.1990	tehdään, kun lapsi täyttää 18 vuotta
LESKENELÄKE- OIKEUDEN PALAU- TUMINEN	ei palaudu	palautuu

TEL:N PERHE-ELÄKESÄÄNNÖKSET

ASIA	SÄÄNNÖS
LESKENELÄKE	
oikeus saamisen edellytykset	4 §:n 5 momentin 1 kohta
- yli 40-vuotias lapseton naisleski	4 a §:n 1 ja 2 momentti 4 a §:n 2 momentti ja voimaantulosäännös
- pitkäaikaisesti työkyvytön leski	4 a §:n 1 momentin 2 kohta
entisen puolison oikeus perhe-eläeläkkeeseen	4 §:n 5 momentin 4 kohta
LAPSENELÄKE	
eläkkeeseen oikeutetut lapset	4 §:n 5 momentin kohdat 2-3
- ennen 1.1.1980 ottolapseksi otettu lapsi	voimaantulosäännös
- au-lapsi	voimaantulosäännös
- tunnustettu lapsi	voimaantulosäännös
saamisen edellytykset	4 a §:n 3 momentti
PERHE-ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN	
perhe-eläkkeen perusteena oleva eläke	7 a §:n 1 momentti
eläkkeen määrä	7 a §:n 2 momentti
- leskeneläkkeen määrä	7 a §:n 2 momentti
- lapseneläkkeen määrä	7 a §:n 3 momentti
- täysorvon lisä	7 a §:n 4 momentti
edunjättäjän entisen puolison perhe-eläkkeen laskeminen	7 a §:n 5 momentti

ASIA

SÄÄNNÖS

YHTEENSOVITUS

- ensimmäinen 8 §:n 5 momentti
- uusi yhteensovitus 8 a §:n 2 momentti

ELÄKESOVITUS

- ensimmäinen eläkesovitus 8 c §
- tekemisajankohta 8 c §
- eläkesovituksessa huomioon otettavat lesken eläkkeet 8 c §
- laskennallisen eläkkeen määrääminen 8 c §

- eläkesovitusperuste 8 d §
- eläkesovituksesta johtuva vähennys 8 d §

- poikkeuksellinen eläkesovitus 8 e §

- uusi eläkesovitus 8 f §

- MUUTOKSET ELÄKKEEN MAKSAMISESSA 7 a §:n 6 momentti

PERHE-ELÄKKEEN LAKKAAMINEN

- leskeneläkkeen lakkaaminen 4 b §:n 2 momentti
- alle 50-vuotiaan lesken leskeneläkkeen lakkautaminen 4 b §:n 2 momentti
- entisen leskeneläkkeen palauttaminen 4 b §:n 2 momentti

- lapseneläkkeen lakkaaminen 4 b §:n 3 momentti

- leskeneläkkeen kertasuoritus 4 b §:n 4 momentti
- kertasuorituksen määrä 4 b §:n 4 momentti
- kertasuorituksen vähentäminen palautetusta leskeneläkkeestä 4 b §:n 4 momentti

TEL-LESKEN-ELÄKKEEN MÄÄRIÄ lapsettomalle leskelle

Kuolema vuonna 1990 (eläkesovitusperuste 3629)

Lesken omaeläke mk/kk	Edunjättäjän eläke mk/kk																	
	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	12000	14000	16000	18000	20000
1000	500	750	1000	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
1500	415	750	1000	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
2000	165	500	1000	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
2500	0	250	750	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
3000	0	0	500	1000	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
3500	0	0	250	750	1250	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
4000	0	0	0	500	1000	1500	1815	2315	2815	3315	3815	4315	4815	5315	5815	6315	6815	7315
5000	0	0	0	0	500	1000	1315	1815	2315	2815	3315	3815	4315	4815	5315	5815	6315	6815
6000	0	0	0	0	0	500	815	1315	1815	2315	2815	3315	3815	4315	4815	5315	5815	6315
7000	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815	2315	2815	3315	3815	4315	4815	5315	5815
8000	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815	2315	2815	3315	3815	4315	4815	5315
9000	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815	2315	2815	3315	3815	4315	4815
10000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815	2315	2815	3315	3815	4315
12000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815	2315	2815	3315
14000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815	2315
16000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315	1815
18000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815	1315
20000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315	815

TEL-LESKEN-ELÄKKEEN MÄÄRIÄ lapsettomalle leskelle

Kuolema vuonna 2004 (eläkesovitusperuste 2660)

Lesken omaeläke mk/kk	Edunjättäjän eläke mk/kk																	
	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	12000	14000	16000	18000	20000
1000	500	750	1000	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
1500	415	750	1000	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
2000	165	500	1000	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
2500	0	250	750	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	6000	7000	8000	9000	10000
3000	0	0	500	1000	1330	1580	1830	2330	2830	3330	3830	4330	4830	5830	6830	7830	8830	9830
3500	0	0	250	750	1080	1330	1580	2080	2580	3080	3580	4080	4580	5580	6580	7580	8580	9580
4000	0	0	0	500	830	1080	1330	1830	2330	2830	3330	3830	4330	5330	6330	7330	8330	9330
5000	0	0	0	0	330	580	830	1330	1830	2330	2830	3330	3830	4830	5830	6830	7830	8830
6000	0	0	0	0	0	80	330	830	1330	1830	2330	2830	3330	4330	5330	6330	7330	8330
7000	0	0	0	0	0	0	330	330	830	1330	1830	2330	2830	4830	5830	6830	7830	8830
8000	0	0	0	0	0	0	0	0	330	830	1330	1830	2330	4330	5330	6330	7330	8330
9000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	330	830	1330	1830	3830	4830	5830	6830	7830
10000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	330	830	1330	3330	4330	5330	6330	7330
12000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	330	2330	3330	4330	5330	6330
14000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1330	2330	3330	4330	5330
16000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	330	2330	3330	4330	5330
18000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1330	2330	3330	4330
20000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	330	1330	2330	3330
															0	330	1330	2330
															0	0	330	1330
															0	0	0	330
															0	0	0	0